

NOTES PER A L'ESTUDI DE LES

PRIMERES BIBLIOTEQUES PÚBLIQUES

DE BARCELONA . ■

(abans del 1900)

Barcelona, 1938.

ESCOLA U. J. Rubió i Balaguer
de Biblioteconomia i Documentació

1733157412

Mre Dolores Ferrer

El present treball voldria ésser una succinta història i un breu estudi de les Biblioteques Pùbliques i dels intents de formar-ne que hi hagué a Barcelona abans de començar el segle XX. Voldria parlar del seu origen, de la seva formació, instal·lació, contingut, organització, funcionament, de les seves relacions amb el públic, de la seva vida, etc.

He consultat obres d'Història de Barcelona, d'història dels convents a Catalunya, Història del Seminari i de la Universitat, el Butlletí de l'Acadèmia de Bones Lletres, el Butlletí de la Biblioteca de Catalunya, el Diccionari Torres Amat i el seu Suplement, les Guies

de Barcelona, algún periòdic, etc.

No es pot pas dir que aquest treball sigui complet; sobretot en la tercera part, hi ha moltes biblioteques que quasi només hi són esmentades. Es podrien consultar moltes més coses. Dels diaris del temps de les biblioteques, n'he consultat pocs i un xic ràpidament, i molts d'ells, sobretot en el "Diario de Barcelona", trobaria de segur moltes dades interessants. Podria mirar, també, algunes altres obres que he trobat esmentades en les mateixes que he consultat, com també hauria pogut veure els expedients de les biblioteques desaparegudes, buscar els seus catàlegs, inventaris, etc., i sobretot visitar les que encara existeixen i demanar les seves memòries. Em sembla, però, que les principals fonts, ja les he consultat.

He dividit el meu treball en una introducció i tres parts. En la Introducció voldria donar una petita idea de l'estat de les bi-

biblioteques públiques a Barcelona abans del 1900. La I^a Part comprèn des de les Biblioteques dels Convents a la Universitària, els llibres de les quals constitueixen el nucli bibliogràfic més considerable d'aquest temps. En la II^a Part parlo de la Biblioteca Episcopal, el contingut de la qual era després de l'anterior el de major importància. I, finalment, la III^a Part comprèn totes aquelles biblioteques públiques i semi-públiques menys considerables. Al final de cada una de les parts he indicat la bibliografia de les obres consultades. Dintre de cada capítol he procurat seguir un ordre cronològic.

ooooooooo000ooooooooo

S U M A R I

INTRODUCCIÓ	pàg.	8
1 ^a PART : De les Biblioteques dels Convents a la Biblioteca Universitària	"	14
Capítol 1er.: Les Biblioteques Públiques dels Convents	"	15
Capítol 2on.: Intent de formació d'una Biblio- teca Pública amb els llibres dels Convents el 1810	"	31
Capítol 3er.: Després del 1835, els restes de les Biblioteques Conventuals di- positats a l'ex-convent de Caput- xins , , , , ,	"	37
Capítol 4rt.: La Biblioteca Pública de Sant Jo- an de Jerusalem	"	43
Capítol 5è. : La Biblioteca Provincial Universitària a l'ex-monestir de Sant Joan	"	51
Capítol 6è. : La Biblioteca Universitària a l'e- difici de la Universitat, abans del 1900	"	61

	Bibliografia d'obres consultades	pàg.	66
II ^a	P A R T : La Biblioteca Pública Episcopal del Semi-		
	nari Conciliar	"	72
	Capítol 1er.: Orígens de la Biblioteca del		
	Seminari	"	73
	Capítol 2on.: La Biblioteca del Col·legi Tri-		
	dentí de Betlem	"	75
	Capítol 3er.: La Biblioteca Catalana	"	83
	Capítol 4rt.: La Biblioteca de Betlem després		
	de fundada la Catalana	"	90
	Capítol 5è .: La Biblioteca Episcopal al Semi-		
	nari del carrer Balmes, abans del		
	1900	"	96
	Bibliografia d'obres consultades	"	100
III ^a	P A R T : Altres Biblioteques Públiques i Semi-públiques		
	de Barcelona abans del 1900	"	105
	Capítol 1er.: Altres Biblioteques Públiques	"	106
	Capítol 2on.: Biblioteques Semi-públiques	"	118
	Capítol 3er.: Algun altre intent de formació de		
	Biblioteques abans del 1900	"	129

oooooooooooo*****oooooooooooo
*****oooooooooooo

I N T R O D U C C I O

Les primeres biblioteques públiques que va tenir Barcelona, daten ja del segle XVIII. Les més antigues foren les dels Convents i la del Seminari Conciliar.

Aquests són els principals fons bibliogràfics que proveïren de biblioteques al públic barceloní durant tota la passada centúria. D'ells se'n poden formar dos nuclis que seguiren camins divergents en èpoques contemporànies. El més important és el de les Biblioteques Conventuals, que repartit entre els diferents convents i amb diverses alternatives abans del 1835, s'ajuntaren després dels (aconteixements d'aquest any per a formar, junt amb alguna altra aportació més petita, la que més tard va ésser Biblioteca Provincial Universitària. L'altre nucli es pot dir tam

bé que va sortir dels convents; és el del Seminari, que integrat en els seus començaments principalment per llibres de l'expulsada Companyia de Jesús, ha arribat fins als nostres dies.

Tant l'un com l'altre d'aquests fons de llibres, començaren a estar a la disposició del públic, en els últims anys del segle XVIII. Abans d'aquests temps no hi havia a Barcelona biblioteques públiques; si bé n'hi havia alguna de particular que podia ésser visitada i consultada per qui ho demanés, les primeres biblioteques que van dur el nom de públiques i foren considerades com a tals, van ésser algunes Biblioteques de Comunitats regulars i la Episcopal del Seminari.

A part d'aquestes i de la Universitària formada més tard, no hi hagué a la nostra ciutat abans del 1900, més biblioteques públiques que les d'algún col·legi universitari, algún gabinet de lectura i, ja a finals de segle, un parell de biblioteques populars i la Biblioteca Arts. També algun altre col·legi, alguna escola, algunes societats, tenien

biblioteques semi-públiques on l'entrada era relativament facil.

A més, va haver-hi durant el segle passat, algun intent de formar noves biblioteques; el més important i el que va arribar més lluny, fou el que tingué lloc durant el domini napoleònic, que no donà, però, cap resultat pràctic. La falta que feia a Catalunya una biblioteca que aplegués els treballs dels seus fills fou sentida diverses vegades en el transcurs del segle XIX; s'intentà formar una Biblioteca Catalana dintre d'algunes de les ja existents; pero la única que es realitzà fou la de la Pública Episcopal. En temps de la Exposició Universal es tornà a sentir aquesta necessitat, pero tampoc passà d'un intent.

0 - 0 - 0

Aquestes primeres biblioteques públiques eren molt diferents de les que actualment considerem eminentment públiques, com les nostres populars; en tot cas s'assemblaven més a les actuals especialitzades i d'estudi.

El seu contingut era generalment d'una matèria determinada. Les Biblioteques Conventuals i la Episcopal eren quasi exclusivament religioses, amb un petit fons d'obres de ciències, lletres i arts profanes; i la Provincial Universitària, resum de les conventuals, va prendre aquest mateix caràcter. Totes aquestes biblioteques eren, més que altra cosa, arxius de llibres i documents antics.

Les altres biblioteques públiques i semi-públiques, eren especialitzades segons la facultat del col·legi, o el caràcter de l'escola, l'acadèmia o la societat. Aquesta literatura recreativa que tant abunda i tant es mou en les actuals sales de lectura pública, es pot dir que no existia.

El públic no era tampoc el que freqüenta les biblioteques d'avui; hi anaven els estudiosos, sempre amb el fi de documentar-se sobre una matèria determinada. No consta en lloc que s'hagués de complir cap requisit per entrar en les considerades enterament públiques, però m'imagino que, sobretot en les conventuals, no devia pas entrar-hi tota mena de gent.

Les biblioteques eren, doncs, patrimoni d'un sector determinat de la societat i com una aplicació dels centres de cultura. Sols he trobat dades d'un Gabinet de Lectura instal·lat a les oficines d'un diari, a mitjans del passat segle, que pel seu contingut i la seva organització, m'ha suggerit vagament el record de les nostres Populars; a part d'aquest Gabinet, no hi hagué cap altre establiment que s'hi assemblés fins a últims de segle, amb la formació de dues Populars i la fundació de la Biblioteca Arús.

Les primeres biblioteques públiques de Barcelona, patien totes de la manca de mitjans econòmics suficients; els que posseïen amb prou feines arribaven per a les despeses més indispensables d'arranjament de local, conservació de llibres i sou dels empleats. A vegades no arribaven ni per a això; no era doncs possible augmentar-les amb llibres nous, i aquestes biblioteques pecaven sempre d'antiquades, no treient-se mai de sobre el seu aspecte d'arxiu. Per tot arreu es troben queixes, i clams

al Govern perquè solucioni aquest problema, però aquest problema ha arribat viu fins al segle XX.

000000000000-000000000000

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA

C I R I E S

LES BIBLIOTEQUES DES CONVENTS

I^a P A R T

DE LES BIBLIOTEQUES DELS CONVENTS

A LA

BIBLIOTECA UNIVERSITÀRIA

C A P I T O L 1er

LES BIBLIOTEQUES PÚBLIQUES DELS CONVENTS

A últims del segle XVIII i principis del XIX, moltes de les biblioteques que tenien les comunitats religioses a Barcelona, ja des de l'Edat Mitjana, obriren les seves portes per al públic estudiós, que va poder disfrutar-ne fins que foren destruïdes en els aconteixements revolucionaris del 1835.

Algunes arribaren a tenir bastanta importància pel nombre i la qualitat del seu contingut. Si no extraordinàriament nombroses (la que ho fou més no passà dels 22.000 volums), eren, segons alguns autors, selectes i ben provistes. El seu contingut era gairebé exclusivament religiós, abundant en Teologia, Sants Pares, Liturgia, etc. i alguna cosa de Ciències, Arts, Història i Llengua.

La seva principal riquesa consistia en manuscrits i exemplars rars; segons Pi i Arimón, era molt notable la col·lecció de manuscrits que hvien anat formant els convents, amb motiu de les seves relacions amb la Casa Reial, de la que havien aconseguit que se'ls confiés la custòdia i propietat de moltes escriptures de donacions reials, documents amb els arbres genealògics de la primera noblesa catalana i aragonesa, i altres interessants escrits referents a fets notables i a drets de la Corona d'Aragó. Aquesta col·lecció de documents es completaven amb altres sobre privilegis concedits a les diverses ordres.

Els seus volums manuscrits i impressions antigues, són esmentats com a notables i minuciosament descrits pel P.Villanueva i molts altres autors.

Les biblioteques eren molt ben considerades dintre del convent i ben cuidades. Unes eren les mateixes que usava la comunitat, i altres eren a part de les privades. Estaven instal·lades en bones sales, ben situades dins l'edifici i de vegades dintre la mateixa clausura.

Sembla que els llibres estaven desats en armaris o prestatgeries en la mateixa sala de lectura, ordenats per matèries, i marcats amb el símbol del convent i lletres i números que servien per a la seva ordenació. Al costat d'aquesta sala, acostumava haver-hi una mena de reserva on es guardaven llibres prohibits, diaris, impresos per a relligar, etc. com també alguns documents, malgrat tenir cada convent el seu arxiu.

Tenien anotats els llibres en uns índex, que segurament eren una mena de registres o catàlegs, amb seccions diferents per als manuscrits i per als impresos.

En tenien cura un o diversos bibliotecaris, escollits entre els frares del convent; el P. Bibliotecari era considerat com una de les autoritats de la comunitat. El seu tracte amb el públic era molt directe; generalment era el P. Bibliotecari qui es cuidava de proporcionar els llibres als lectors, sense que aquests tinguéssin lliure accés a les prestatgeries.

Correntment obrien els dies feiners unes hores al matí i altres a la tarda, però alguna d'aquestes biblioteques no estava oberta sempre, sinó que les deixaven visitar i consultar quan algú ho demanava.

Encara que tan distanciades del concepte de Biblioteca Pública que tenim actualment (alguns autors moderns no creuen que mereixin aquest nom), segurament degueren ésser molt útils i profitoses en un temps tan pobre en aquest aspecte. El seu contingut, encara que antiquat, sembla que realment era valuós.

Cinc eren els convents que tenien biblioteca pública: el de Sta. Caterina o St. Domènec, de Dominics; el de St. Josep, de Carmelites descalços; el de St. Francesc d'Assís, de Menors de St. Francesc; el de St. Agustí, d'Agustins calçats; i el de Ntra. Sra. de la Mercè, de Mercedaris. De totes elles la biblioteca de la que he trobat notícies més antigues és la del convent de Franciscans, però la més notable és la dels Dominics.

Tots els altres convents de Barcelona disposaven de la seva biblioteca particular, però en aquestes el públic no hi tenia entrada.

Poques són les dades que d'aquestes biblioteques públiques he trobat, com no siguin les nombroses descripcions dels seus manuscrits i exemplars rars.

BIBLIOTECA DE SANT JOSEP. - Ocupava l'extrem occidental del convent de Carmelites descalços, conegut vulgarment amb el nom dels "Josepets". Com ja he dit és la biblioteca pública conventual de la que he trobat dades més antigues; alguns autors la fan datar com a pública de l'any 1654, en el qual, segons un dels manuscrits que en ella es conservaven, el canonge de Lleida D. Josep Geronim Besora, va deixar a la comunitat la seva biblioteca de 5567 volums. Sembla que ja anteriorment a aquesta donació, el convent posseïa una biblioteca de 2.000 volums.

La sala, dins la clausura, malgrat tenir-hi entrada el públic, era gran, i les seves parets -com també les de l'avant-sala que hi donava accés

estaven adornades amb grans pintures a l'oli.

Segons la major part de notícies que d'ella he trobat, aquesta biblioteca constava de 8.160 volums, però Barraquer i Roviralta la fapujar fins a 10.624.

Contenia valuosos manuscrits en bon nombre. En quant als impresos, no es pot saber el seu valor perquè no n'existeix ressenya escrita, però segons Barraquer eren notables, i la Biblioteca tenia fama entre els literats del seu temps, tant pels seus llibres com pels seus manuscrits.

En tenia cura un bibliotecari escollit dintre del mateix convent. En cada volum hi havia indicacions amb lletres i números, que servien segurament per a l'ordenació dels llibres en la Biblioteca.

En el segle XVIII, vers l'any 1786, estava oberta al públic els dies no festius, menys el dijous a la tarda. Més tard, a principis del segle XIX, s'obria a qui ho demanava, aquests mateixos dies, de 8 a 11

del matí i de 2 a 4 de la tarda durant l'hivern, i a l'estiu, les mateixes hores del matí i de 3 a 5 de la tarda. Més modernament (1821 i següents), no tenia hores determinades per a estar oberta.

Aquest convent tenia, a més de la Biblioteca, una impremta i una fàbrica de tipus mòvils. Aquesta fàbrica i una altra que hi havia a Madrid, eren aleshores les úniques d'Espanya; la d'aquest convent tenia, quan va ésser destruïda el 1835, dos segles.

BIBLIOTECA MARIANA. - Estava instal·lada al Convent de Frares Menors de St. Francesc d'Assís, adossat a la muralla del mar, en una gran sala del primer pis, amb les parets materialment cobertes de llibres i amb dos pisos de galeries que rodejaven la sala.

En 1772 ja he trobat notícies d'ella.

Després dels transtorns del 1808, l'arranjament d'aquesta Biblioteca era, en línies generals, tal com segueix:

En el vestibul hi havia una esfera mundial i alguns mapes, dos

taulons, un amb models de tots els caràcters de lletra i l'altre amb el Rescripte del Papa Climent XIV que prohibia extreure per qualsevol causa cap llibre de la Biblioteca. Aquesta estava dividida per facultats, en 36 armaris que contenien els llibres ordenats; hi havia, a més, quatre armaris petits i dissimulats, tancats amb clau, on hi havia els manuscrits, 8 taules, 6 amb utensilis per a escriure, 4 canapés i les cadires necessàries. Constava també d'una mena de petita reserva (anomenada per Barraquer, "Retrete") coberta en la seva meitat de prestatges, que contenien els duplicats a la dreta i les obres trucades a l'esquerra, A l'altra meitat hi havia armaris i caixons, en els quals es guardaven els llibres retirats per ordre de la Inquisició, impresos sense relligar, alguns plecs de diaris i gasetes de Barcelona, documents, manuscrits, breviaris antics, una col·lecció d'estampes, un mapa amb l'entrada i presa de possessió de Climent XIV a Roma, capses amb plomes per a escriure, etc. Aquests armaris tenien

calaixos amb rètols que indicaven el contingut de cada un.

Contenia uns 9.618 volums. Barraquer i Roviralta augmenta aquest número fins a 10.289, més 66 manuscrits, més els de la reserva. Villanueva diu que els seus manuscrits eren pocs pero útils per a la bibliografia, en canvi altres autors la consideren riquíssima en manuscrits. Sembla que en tenia pocs de mitgevals. Els impresos diu Barraquer que eren notables com a selectes, i n'esmenta alguns de veraderament remarcables, com són la Bíblia Poliglota de Cisneros, la Vulgata amb 11 comentaris selectes, en 28 volums, les Butlles Pontificies des de St. Pere fins el 1739, en 19 volums, etc. Aquestes obres estan citades en un inventari d'aquesta Biblioteca que després del 1835 ana a parar a la Universitària; està dividit en 16 seccions que contenen en conjunt 2.140 autors tal com segueix:

Llibres Sagrats i Litúrgics.	129	autors
Sants Pares	110	"

Sants Pares i Butlles Pontifícies.	112	autors
Expositius Sagrats.	142	"
Morals.	140	"
Escolàstics	92	"
Pietosos i Místics	178	"
Predicables	116	"
Canònics	141	"
Dogmàtics	177	"
Humanistes	276	"
Història Eclesiàstica	117	"
Història Profana	89	"
Matemàtiques	123	"
Filòsofs	113	"
Diccionaris	85	"

Total 2.140 autors

Va ésser enriquida amb les deixes de dos bisbes de Barcelona: D. Josep Climent del segle XVIII i D. Pere Diaz Valdes de principis del segle XIX. El retrat del primer estava a la Biblioteca damunt dels llibres que havia regalat.

Els llibres sembla que estaven anotats en un index, on, segons frase de Barraquer i Roviralta, estaven "signados por escritorio y número". Els manuscrits tenien numeració a part en una llista a l'últim foli de l'Index Major. En l'última fulla del suplement de l'Index General estaven anotades les matèries de què tractaven els impresos sense relligar que hi havia a la reserva. Sembla que vers 1818 es feren imprimir uns 12.000 números de colors diferents per a posar en els llibres.

En els seus primers temps hi treballava només un bibliotecari, però més tard n'hi hagué dos i fins tres. Eren frares del mateix convent.

En atenció al seu treball, es senyalava al P. Bibliotecari un lloc preeminent dins del convent, immediat al del mestre d'estudiants, amb privilegis en la celebració de la missa.

Aquesta Biblioteca s'obria al públic, de les 8 a dos quarts d'11 del matí i de 2 a 5 de la tarda, de tots els dies no festius excepte els dijous que només s'obria durant el matí.

Un paper que segurament estava destinat a portada d'un dels Index, testifica el caràcter de Biblioteca oficial del Papa Climent XIV que tenia aquest establiment. Aquest Pontífex a l'autoritzar la seva formació castiga amb pena d'excomunió major a tot aquell que robés o venqués d'ella algun volum.

Estava separada de la Biblioteca privada de la Comunitat.

BIBLIOTECA DE SANTA CATERINA. - La més important de les Biblioteques conventuals era la del Convent de Dominics, de Sta. Caterina o St. Domènec.

Segons un manuscrit del segle XVIII, era pública des de que per això la va dotar i augmentar Fr. Tomàs Ripoll, General de l'Ordre, que va senyalar rentes per a la seva manutenció sota la cura de dos bibliotecaris.

Dintre del mateix convent, fou traslladada ja una vegada de local i havia de traslladar-se encara a una altra sala que no arriba a ocupar. A l'entrada de la porteria hi havia el bust de Fr. Ripoll amb una inscripció a sota.

En els seus començaments tenia ja més de 15.000 volums que més tard augmentaren fins a 20.000 o 22.000. Contenia mapes geogràfics, manuscrits, etc. Després de la crema de 1835 encara es pogueren omplir 36 carros plens de llibres i documents d'aquesta Biblioteca. Destacaven algunes edicions gòtiques i alguns manuscrits notables.

Tenia obres de totes les ciències i les arts, en bones edicions, i una reserva per als llibres heterodoxes, condemnats per la Inquisició.

Els seus llibres estaven cuidadosament arreglats, i marcats en el tall amb la roda dentada símbol de Sta. Caterina; algunes portaven, també, el nom de la Biblioteca indicat en la portada.

Sembla que en els seus començaments n'estava encarregat sols un bibliotecari, pero més tard tingué un bibliotecari i un coadjutor, alguna vegada dos bibliotecaris i un coadjutor. Eeren frares del mateix convent, els bibliotecaris preveres i els coadjutors llecs. Segons Barraquer tractaven el públic amb molta amabilitat i senzillesa, i no sols li proporcionaven els llibres, sinó també paper i tinta a qui ho demanava.

Estava oberta al públic de 8 a 11 del matí i de 3 a 5 de la tarda. Sembla que alguna vegada va estar tancada segons consta en una Guia de Barcelona de l'any 1831.

Segons Villanueva, Barraquer i altres, aquesta Biblioteca era molt profitosa al públic. Diu Barraquer que tots els escriptors con-

temporanis, sense diferència entre clericals i anticlericals, la posaven molt enlaire; fins l'Ajuntament revolucionari de 1823 que va arrasar part de l'edifici, se la volia quedar per a la Universitat. En el seu temps tenia fama d'ésser la millor de Barcelona, pero si bé és cert que era la més nombrosa, algún autor considera més selecta la Episcopal, (vegi's la II^a Part).

El 1805 s'hi volia formar una Biblioteca Catalana, que havia de contenir els treballs, fins aleshores desconeguts, de Pere Miquel Carbonell.

BIBLIOTECA DE SANT AGUSTÍ. - Són insignificants les dades que d'ella he trobat. Pi i Arimón la cita entre les biblioteques públiques d'aquest temps i Barraquer la qualifica de grandiosa.

Ocupava el costat occidental del primer pis del Convent d'Agustins calçats de Barcelona. Abans d'entrar-hi, sobre el locutori, tenia un departament que contenia els llibres prohibits.

No he pogut saber res del seu contingut, de la seva organització, de la seva antiguetat, ni he trobat més notícies d'ella, encara que en alguna altra banda està esmentada entre les biblioteques públiques i els seus manuscrits estan descrits en algunes obres.

BIBLIOTECA DE NTRA. SRA. DE LA MERCÈ. - Estava situada en el segon pis del Convent de Mercedaris, en una espaiosa sala sobre la porta principal amb dos balcons sobre la plaça de la Mercè.

Contenia 6.000 volums. Posseïa un vertader tresor en incunables i manuscrits en vitela dels segles XIV, XV, i XVI gràcies a les seves contínues relacions amb la Casa Reial.

Després del 1835 els seus llibres fóren repartits entre l'Arxiu d'Hisenda, l'Arxiu Reial d'Aragó i la Biblioteca Universitària.

No he pogut obtenir d'aquesta Biblioteca cap més dada. Es veu que aquesta i l'anterior tenien molt poca importància.

C A P I T O L 2^{on}.

INTENT DE FORMACIÓ D'UNA BIBLIOTECA PÚBLICA AMB ELS LLIBRES DELS CONVENTS EL 1810.

Abans de la invasió napoleònica, no hi havia a Barcelona més biblioteques públiques que les conventuals, la Episcopal, i algunes altres públiques i semi-públiques poc importants, de facultats, acadèmies i societats (vegi's la III^a Part). La del Col·legi de Medicina i Cirurgia era la única biblioteca pública de l'Estat a Catalunya, amb l'inconvenient d'ésser especialitzada. Nicolau d'Olwer considera que cap d'aquestes biblioteques eren pròpiament públiques; de manera que la primera vegada que s'intentà formar-ne una, mantinguda per l'Estat, que s'acostés al concep-

te que en tenim modernament, fou durant el govern de Josep Bonaparte. Fins aleshores l'Estat espanyol no mantenia més biblioteques públiques (fins a cert punt, segons Nicolau d'Olwer) que la Reial (avui Nacional) i la de St. Isidre.

Aquesta Biblioteca Pública, s'intentà formar amb els llibres de les ordres religioses, que el govern napoleònic havia suprimit, els d'altres institucions aiximateix suprimides, i els dels emigrats polítics.

La Revolució Francesa havia disposat que tots els béns de les comunitats eclesiàstiques passéssin a propietat de l'Estat, i les biblioteques d'aquestes comunitats junt amb les de tots aquells que havien abandonat França perseguits per la revolució, formaren la més sòlida base de les biblioteques de París.

Quan el 19 de Març del 1810, Napoleó I promulgà un decret agregant Catalunya a l'Imperi Francès, la legislació cultural de França va entrar en vigor a Catalunya, i el 10 de maig del mateix any, el general

Lacombe Saint Michel promulgà un decret en el Diari del Govern de Catalunya i Barcelona, ordenant que es formés una comissió de ciències i arts, encarregada de recollir i classificar els llibres de les biblioteques dels convents i altres establiments suprimits, com també els dels emigrats.

Aquesta comissió havia d'indagar els llibres que existien quan marxaren els seus antics propietaris, buscar els que faltessin i fer comparèixer davant davant dels tribunals els que se'ls haguéssin apropiat. El Director de Dominis havia d'enviar els llibres que estiguéssin sota la seva custòdia.

La Comissió havia de triar entre les antigues biblioteques conventuals, el local que li semblés millor, i en ell havia de dipositar els llibres, mapes, manuscrits, etc. que recollissin i fer-ne un catàleg circumstancial que subjectaria a l'aprovació de l'autoritat.

Amb un exemplar de cada una de les obres que la comissió hagués

trobat, s'havia de formar una Biblioteca Pública, classificant els llibres per "orde d'estudis", segons frase del mateix decret. A aquesta Biblioteca Pública, s'hi havia de portar també tots els instruments pertanyents a l'ensenyament de Ciències Naturals i Exactes, que s'haguéssin trobat als convents i demés institucions suprimides, i d'ells devia cuidar-se'n la mateixa comissió. Els mapes, plans i memòries militars havien d'ésser classificats a part per a dipositar-los en els arxius de l'Estat Major del Govern.

Els duplicats s'havien de classificar també a part, per a formar amb ells una altra biblioteca; el que sobrés després de tot això s'havia de vendre per ordre de l'autoritat i el producte destinar-se a despeses de l'establiment.

La Biblioteca Pública havia de quedar sota la custòdia de la Comissió fins que el Govern cregués convenient nomenar un bibliotecari.

Els transports, obres, etc. s'havia de procurar que fóssin del

menor cost possible, i segons les despeses l'autoritat fixaria la subvenció.

La Comissió estava formada per un President, un Tresorer, un Secretari relator, un Arxiver i un Secretari adjunt. El President era un Coronel d'Artilleria, i els demés que la integraven eren diversos eclesiàstics, un jutge, un impressor, un llibreter, etc. Les seves funcions eren gratuïtes i honorífiques.

No es sap el que féu aquesta Comissió; Barraquer fa suposar que els religiosos que en formaven part, procuraren allargar els tràmits perquè la Biblioteca no s'arribés a obrir. Sembla, però, que les biblioteques d'alguns convents s'arribaren a reunir en el de St. Agustí on estigueren tancades mentre durà la campanya. Els documents antics i més importants que s'hi trobaren foren dipositats a l'Arxiu de la Corona d'Aragó.

Caigut l'Imperi i tornada la corona d'Espanya a Ferran VII la Comissió es dissolgué, i sembla que les biblioteques dels convents, tor-

naren als seus antics propietaris i continuaren funcionant de la mateixa manera que abans. I Barcelona quedà amb les mateixes biblioteques públiques que tenia abans de la invasió napoleònica.

Fins bastant temps més tard, ja mort Ferran VII i triomfant a Espanya el règim lliberal, després dels disturbis del 1835, no es féu cap més temptativa semblant.

Abans dels disturbis revolucionaris del juliol de 1808, les biblioteques dels Convents van sofrir la mateixa sort que les altres propietats d'aquells edificis. En bona part van ser destruïdes i destruïdes sense arribar a ser destruïdes o robades.

Moltes d'aquestes biblioteques, ja que no s'havien trobat destruïdes el 1808, van desaparèixer definitivament després de 1835. Però en algunes biblioteques particulars, com és el cas de la de Sant Jaume, van sobreviure.

C A P I T O L 3er

DESPRES DEL 1835, ELS RESTES DE LES BIBLIOTEQUES CONVENTUALS DIPOSITATS A L'EX-CONVENT DE CAPUTXINS

Amb els disturbis revolucionaris del Juliol de l'any 1835, les Biblioteques dels Convents van sofrir la mateixa sort que les altres dependències d'aquests edificis. En bona part els seus llibres i documents foren cremats, destruïts o robats.

D'altra banda sembla que ja abans del 1835, havien sortit llibres d'aquestes biblioteques, ja que se n'han trobat (sobretot dels de Sta. Caterina i St. Francesc) en alguna biblioteca particular, on no n'entraren després de la crema.

Suprimides les comunitats regulars, es promulgà una Reial Ordre el 29 de Juliol, perquè es recollís, s'examinés i s'inventariés tot allò que continguéssin els arxius i biblioteques dels monestirs i convents suprimits, com també les obres d'art que s'hi trobéssin. En compliment d'aquesta Reial Ordre, el que aleshores era Governador Civil interí de Barcelona, D. Josep Melcior Prat, després d'haver consultat les entitats literàries i els encarregats dels arxius públics, nomenà el dia 24 d'agost, una comissió composta de cinc individus perquè es cuidés d'aquesta feina.

Es va designar com a diposit general el que fou Convent de Caputxins, on després hi ha hagut la Plaça Reial, que aleshores estava convertit en Teatre de l'Opera. Es col·locaren els llibres provisionalment en els corredors, d'on fàcilment en desaparegueren molts, sobretot obres de Calderón, Cervantes, Lope de Vega, Quevedo, i en general les obres que més s'imprimien i llegien en el segle XIX. A aquests furts es deu

l'escassedat dels esmentats autors en l'actual Biblioteca Universitària. En canvi no desaparegueren probablement cap incunable ni gòtic, la pèrdua dels quals 'és deguda segurament a altres causes i a altres èpoques.

L'any 1836 la Comissió havia recollit ja fins a 133.000 volums i molts d'altres objectes artístics i històrics procedents de tots els convents i monestirs de Catalunya. Heus ací especificat d'on procedien els llibres que es varen reunir:

Convent d'Agustins calçats de Barcelona. . . .	15.392 volums
" " " descalços "	2.898 "
" de Benedictins de "	1.399 "
" " " " Bages	945 "
" " Caputxins " Barcelona.	5.395 "
" " " " Sarrià	3.302 "
" " " " Manresa.	351 "

Convent de Carmelites calçats de Barcelona.	7.751 volums
" " " " descalços "	10.624 "
" " " " de Gràcia	2.452 "
" " Cartoixos de Montalegre.	3.556 "
" " Dominics de Barcelona.	19.673 "
" " Franciscans de Barcelona	13.940 "
" " " " Jesús extramurs	1.062 "
" " Jesuïtes de Manresa.	4.649 "
" " Mercedaris de Barcelona.	5.736 "
" " Minims de Barcelona.	4.905 "
" " Sacerdots de la Missió de Barcelona. . .	6.928 "
" " Sacerdots de l'Oratori " "	6.452 "
" " Servites de Barcelona.	4.102 "
" " Latins de Barcelona.	1.914 "
" " Trinitaris calçats de Barcelona.	5.417 "
" " " " descalços "	1.332 "

Col·legi d'Agustins calçats de Barcelona.	579 volums
" de Carmelites calçats "	1.789 "
" " Dominics de Barcelona.	458 "
" " Franciscans de "	563 "
" " Trinitaris calçats de Barcelona	<u>283 "</u>
Total.	133.855 volums

Tots aquests llibres s'ajuntaren amb l'objecte de formar amb ells una Biblioteca Pública oficial de l'Estat. Es curiós remarcar que la formació d'aquesta biblioteca va seguir la mateixa via que el segle anterior havia seguit la formació de les biblioteques de França.

Per a cuidar-se de la seva organització, el Govern nomenà bibliotecari a D. Josep Martí Pradell, membre de la Reial Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona.

L'any següent (1837), es publicà una Reial Ordre encarregant als caps polítics que recollissin els llibres dels convents, que encara no

ho estiguéssin. A Catalunya se'n trobaren encara a St. Cugat del Vallès i a Montserrat.

Una altra Reial Ordre del 28 d'Octubre del 1838, va prescriure la formació de biblioteques universitàries amb els llibres conventuals, però a Barcelona no fou pas tot seguit universitària la biblioteca que es formà.

Al principi la Diputació Provincial va prendre part molt activa en tots aquests tràmits i va facilitar tots els mitjans necessaris, però més tard per raons polítiques se n'encarregà l'Ajuntament, que sembla no se n'ocupà amb tota l'atenció que requeria l'afer.

Dos entitats pretenien que se'ls encarregués la cura de la Biblioteca: la Societat del Foment de la Il.lustració i la Reial Acadèmia de Bones Lletres que es creia tenir-hi més drets per haver estat nomenat bibliotecari un dels seus membres.

C A P I T O L 4^{rt}

LA BIBLIOTECA PÚBLICA DE SANT JOAN DE JERUSALEM.

El 1838, l'ex-monestir de St. Joan de Jerusalem situat al carrer de la Riera de Sant Joan número 12, era encara propietat de les religioses Malteses o Hospitalàries, que el tenien arrendat a l'Acadèmia de Bones Lletres i a la Societat Econòmica d'Amics del País, a qui havia estat cedit pel Govern. Quan es parlà d'instal·lar-hi la Biblioteca Pública, el cap polític de Barcelona cridà les comissions d'ambdues entitats, que posaren alguna dificultat al projecte.

Per l'Abril del 1839, una Reial Ordre va disposar que si tot

el pis principal de l'ex-monestir era necessari per a la Biblioteca Pública, els pisos baix i segon es destinessin a l'Acadèmia i a la Societat Econòmica. Però la instal·lació de la Biblioteca encara tardà a realitzar-se; el Rector de la Universitat va comunicar que les obres es detinguessin fins que aquesta instal·lació fés certa.

Les religioses Malteses hi posaren algunes dificultats, reclamant reiteradament que es suspenguessin les obres i que els fés cedit el segon pis del monestir. D'altra banda el bibliotecari Mar tí i Pradell, s'hi instal·là indegudament, dificultant així la convenient distribució de l'edifici.

Finalment, vençudes totes aquestes dificultats, es traslladaren els llibres a St. Joan, i s'hi comença a instal·lar la Biblioteca Pública. L'Acadèmia de Bones Lletres i el seu Museu d'antiquitats no es mogueren de l'edifici.

A principis del 1839, el cap superior polític, D. Josep M^a.

Cambroneró i el Rector de la Universitat Dr. D. Albert Pujol, encarregaren al Sr. Llobet, cap de la milícia nacional de Barcelona, la classificació i arranjamé dels llibres, i ajudat del bibliotecari Dr. Martí i d'alguns professors de la Universitat, va començar la formació de dos catàlegs. Al cap d'un temps, la Biblioteca es va poder obrir al públic alguns dies a la setmana els matins, empleant-se les tardes i els altres dies en la continuació dels referits catàlegs, treballant en els quals quedaren aviat sols, el Sr. Llobet i el bibliotecari.

Aprofitant les seves excursions per l'alta muntanya, el Sr. Llobet va portar cap a la Biblioteca els llibres dels convents de Manresa, de franciscans de Sampedor, de benedictins de Bages i de franciscans de Cardona. El 1840 a instància del Dr. Pujol, va donar un curset públic de bibliografia en el mateix local de la Biblioteca tres tardes a la setmana, que fou molt concorregut. Pocs mesos més tard, el Govern va nomenar empleats amb sou i el Sr. Llobet es va retirar.

El 1841, l'Ajuntament de Barcelona aprobà un reglament, disposant que cada any es nomenés un individu del Municipi que es cuidés dels afers de la Biblioteca, pero la Diputació creient-se amb drets de prendre part en la formació d'aquest reglament, el va modificar pel seu compte en tres punts, dels quals només un li donava intervenció en aquests afers. En conseqüència es va formar una comissió inspectora composta d'un diputat provincial i dos regidors, pero al cap d'uns dies l'Establiment quedà de nou, exclusivament sota els auspicis del Municipi.

Aquest estat de confusió en les atribucions de les autoritats, pel qual la Biblioteca tan aviat es considerava provincial com municipal, va trascendir en la seva administració, engendrant una inseguretat i fins a cert punt una irresponsabilitat molt perjudicial. Per altra banda, malgrat que la llei de Diputacions Provincials enumerava entre les despeses obligatories del pressupost, les esmerçades en els museus i biblioteques provincials, la curta assignació de 8.000 rals decretada

per l'Ajuntament per a l'arranjament i conservació de la Biblioteca Pública no fou més que nominal, ja que no se'n va percebre res, durant tot el temps que l'Establiment va estar sota la cura d'aquesta corporació.

Tot això féu que el seu naixement i els primers temps de la Biblioteca, resultessin ben atzarosos.

Queda finalment instituída la Biblioteca Pública de Barcelona amb uns 140.000 volums. N'hi havia molts d'incomplerts i duplicats, i faltaven llibres moderns; les Biblioteques Conventuals en els últims temps de la seva existència, no n'havien adquirit de nous a causa de les polèmiques revolucionàries, i els mitjans econòmics de què la Biblioteca disposava es destinaven, gairebé exclusivament, a reformes del local. De totes maneres, diuen alguns autors que en ella s'hi trobaven bons llibres referents a totes les branques del saber, però especialment en Història i Belles Lletres. En Història abundava en

antiguetats, viatges, cròniques, annals; en belles lletres contenia la major part de clàssics de l'antiguetat i de l'època moderna, en especial espanyols del segle d'August i del segle XVI; en canvi segons altres autors, aquests últims escassejaven perquè n'havien desaparegut molts durant el temps que els llibres havien estat dipositats als corredors de l'ex-convent de Caputxins.

Posseïa també, un nombre suficient de gramàtiques i diccionaris, entre ells un de deu idiomes, esmentat com a molt notable pels autors contemporanis; uns 368 manuscrits en vitela dels segles XIII, XIV i XV i una recopilació de 443 incunables, que constituïen la seva principal riquesa.

Ocupava en el pis principal de l'ex-monestir, unes tretze sales espaioses, clares i ben ventilades, les més grans i regulars de les quals tenien una longitud igual a la del frontís de l'edifici. La sala de lectura estava en un extrem de l'edifici i resultava bastant se-

parada de les altres; tenia l'alçada de dos pisos i al voltant d'ella hi havia una galeria per a abastar els llibres dels prestatges superiors. Les altres sales servien de magatzem.

Bastant aviat quedaren ordenats uns 40.000 volums. Estaven distribuïts i catalogats per matèries, d'ells s'havien format uns Index raonats i d'autors, i per cada matèria hi havia una col·lecció de tots els autors espanyols que l'havien tractada en particular.

Va haver-hi un projecte de formació de Biblioteca d'autors catalans, que s'havia de dur a cap quan el local estigués prou engrandit per a la col·locació dels mils volums que faltava coordinar, però sembla que no es feu res en aquest aspecte.

En tenien cura un bibliotecari, un sub-bibliotecari i un porter o ajudant. Estava oberta al públic tots els matins de 9 a 1, excepte els dies de festa religiosa o nacional, i durant el temps comprès en-

tre Nadal i cap d'any, per Carnaval, del diumenge de Rams a Pasqua i per l'Agost. Les tardes es destinaven a classificació i arranjament dels llibres, i les vacances d'Agost a seleccionar-los.

L'any 1842, aquest conjunt de llibres procedents dels convents, fou augmentat amb 2.000 més vinguts de l'antiga Universitat de Cervera, de la qual, -al suprimir-se després de dos segles d'existència- la seva Biblioteca fou repartida entre la Universitat de Lleida i la de Barcelona.

El 1844 foren nomenats respectivament primer i segon bibliotecaris, en Joaquim Roca i Cornet (arxiver i escriptor catòlic, company d'en Balmes, autor de l' "Ensayo crítico sobre las lecturas de la época" publicat el 1847), i en Pau Piferrer. En la correspondència d'aquest últim es nota un gran descontentament del comitè organitzador de la Biblioteca. El 1860 encara hi treballaren aquests mateixos bibliotecaris.

C A P I T O L 5^e

LA BIBLIOTECA PROVINCIAL UNIVERSITÀRIA A L'EX-MONESTIR
DE SANT JOAN.

Les disputes entre la Diputació i el Municipi, a causa dels drets que ambdues corporacions creien tenir en l'administració de la Biblioteca Pública, continuaven durant tot aquest temps; la única manera d'acabar-les fou encomanar aquesta administració al Rector de la Universitat Literària de Barcelona, com així ho disposa una Reial Ordre del 10 de Febrer del 1847. D'aquesta manera la Biblioteca esdevenia universitària, però havia de conservar-se oberta en les mateixes condicions que

abans i en el mateix local, mentre no fossin acabades les obres del nou edifici de la Universitat.

Es va verificar la entrega formal, en la sala de la Biblioteca, on es reuniren el Rector de la Universitat Dr. D. Joaquim Rey, acompanyat dels catedràtics Drs. D. Ramón Martí d'Eixalà, D. Joan Agell i D. Joan Cortada i del Secretari General de la Universitat, amb una comissió de Cos Municipal composta del Tinent d'alcalde D. Francesc de Cabanes, el Capítular D. Ramón Sampons i el Secretari habilitat per a aquest acte. Es va acordar que el Rector quedés encarregat de l'Establiment des del dia primer de març del mateix any 1847.

La Biblioteca conservà també el caracter provincial; per la referida Reial Ordre es va prevenir que subsistís l'assignació de 8.000 rals, fets efectius la meitat per la Universitat i l'altre meitat pel fons provincial.

Des d'aleshores es procurà més activament l'arranjament general de la Biblioteca, la disposició de departaments i prestatgeries necessaris, l'ordenació, col·locació, catalogació de llibres, etc.

Des de l'any 1843, s'havien habilitat la major part de sales on es tenien els llibres emmagatzemats. Els que ja estaven ordenats i catalogats es guardaven en les cinc sales més espaioses; les altres sales s'anaren omplint distribuint-hi els llibres per matèries. Els duplicats i els incomplets es separaven, completant-los quan era possible, o formant-ne grups per autors per tal de facilitar la seva troballa quan el govern volgués utilitzar-los.

Per a la classificació general va ésser precís seguir el pla traçat des d'un principi, seguint el qual ja existien mils de llibres en catàleg. De conformitat amb aquest pla hi havia establertes quinze seccions que comprenien cada una, el 1854, el següent número de volums:

Història,	amb el signe	A	8.449 volums
Belles Arts,	" " "	B	4.636 "
Jurisprudència	" " "	C	2.056 "
Cànons i Literatura	"	D	3.662 "
Escriptuaris amb el	"	E	2.647 "
Sants Pares	" " "	F	878 "
Filosofia	" " "	G	4.775 "
Teologia	" " "	H	5.079 "
Miscelània	" " "	I	2.050 "
Ascètica	" " "	J	3.351 "
Predicables	" " "	K	2.110 "
Llibres rars	" " "	R	272 "
Manuscrits	" " "	X	368 "
Edicions del segle XV	"	Y	443 "
Edicions de luxe	"	Z	215 "

Total de volums classificats. 40.991

A aquests havien d'afegir-se els molts volums que encara estaven per catalogar, i els procedents de la Universitat de Cervera. Els manuscrits no estaven encara ordenats.

La Biblioteca Universitària, igual que quan era municipal, seguia abundant en obres antigues i escassejant en obres modernes; tant les que vingueren dels convents com de la Universitat de Cervera eren totes anteriors al segle XIX, sols se'n pogueren adquirir algunes de noves canviant-les per altres d'antigues. Aquestes adquisicions foren en bon nombre, pero malgrat aquests defectes, aquesta Biblioteca era, segons Pi i Arimón, una de les més copioses i riques d'Espanya.

El 1854 fou nomenat per Reial Ordre según bibliotecari, en Marià Aguiló que ja anteriorment ho havia estat de la Biblioteca de València. De no haver-se trobat fora de Barcelona quan va tenir

lloc el nomenament, l'haurien fet de segur primer bibliotecari, però aleshores Roca i Cornet va seguir en aquest càrrec, Sembla que aquests dos bibliotecaris treballaren molt; acabaren l'Index general d'autors, les targes dels quals tenien reunides i ordenades en 12 arquetes tancades, col·locades en una sala immediata a la de lectura; tenien formades nombroses col·leccions per a facilitar el treball de catalogació que s'anava avançant; separaven del fons general els manuscrits, incunables, cròniques d'ordres i d'història del país, follets, part periodística, part musical, bibliogràfica, etc.; van re-fondre els antics catàlegs de matèries, en altres de nous, més nets i més subdividits per a facilitar la troballa d'anònims o llibres dels quals l'autor s'hagués oblidat.

Hi havia, a més dels dos bibliotecaris, que cobraven 12.000 rals, un ajudant i un porter. La Biblioteca estava oberta per al públic cinc hores diàries.

S'esmerçaren crescudes sumes en l'habilitació de les diverses dependències i en la conservació i servei de la Biblioteca; però aquestes sumes eren indispensables per a això i no permetien augmentar-la amb obres modernes, perquè la quantitat destinada a l'adquisició de material era molt reduïda. Malgrat això es feren noves adquisicions, procurant que fóssin d'interès general, seguint el gust dels concurrents i aprofitant les oportunitats que oferien millors avantatges. El segon bibliotecari en els seus viatges per la Cort i l'extranger féu algunes d'aquestes adquisicions.

En la correspondència de Marià Aguiló, es transparenten les necessitats de la Biblioteca i els encertats projectes del bibliotecari per al seu millorament. Dirigint-se a Manuel de Bofarull, li demana que procuri per a la Biblioteca, un exemplar de tot el que es publica en la província, sense haver d'acudir constantment amb reclamacions als fiscals d'impremta (és a dir, els censors civils

que llavors hi havia) que es quedaven tot el que volien. Explica que durant uns dies ha contat els lectors que freqüentaven la Biblioteca en les cinc hores que estava oberta al públic i que cap dia han baixat de 35, número que dona com a considerable en un temps en què la major part d'estudiants forasters estan ja absents o examinant-se. Es queixava de la costum que tenen els lectors, de demanar no una, sinó diverses obres a la vegada, la major part de les quals s'han d'anar a buscar a sales molt allunyades de la sala de lectura; per això demana uns quants joves actius i intel·ligents "que no tenguin miedo al polvo" segons frase del mateix Aguiló. Creu que és impossible que la Biblioteca tingui el prestigi que mereix, si no s'augmenta la quantitat senyalada per a adquisicions, restauracions, etc.; aquest augment creu que hauria d'ésser al menys de 9.500 rals, o més, que amb els que ja es percebien en sumarien 50.000 d'anyals els quals, seguint el seu criteri, s'haurien de repartir de la següent manera:

15.000 rals per a material, 10.000 per a sou del Bibliotecari, 7.000 per al primer oficial, 5.000 per al segon, 4.000 per al tercer, 3.000 per a l'escribent, 3.500 per al porter i 2.500 per al criat. En allò que més insisteix és amb la qüestió del personal empleat en l'Establiment; Aquest problema és el que veu de major importància en la naixent Biblioteca; demana per a la carrera de bibliotecari més homogeneïtat i pervindre, i encara que senyala els seus petits, indica la conveniència de què es vagin apujant progressivament en períodes determinats per tal de donar major alicient a aquells per als quals l'interès material tingui major importància.

Suggereix també la idea, de què el Bibliotecari de la Universitària tingui una certa jurisdicció sobre totes les biblioteques del districte universitari, amb l'objecte de crear-ne de noves amb les obres repetides a les poblacions que ho demanessin, augmentar les que ja existien, evitar els abusos que es veien en els Instituts, etc.

Vers el 1863 la Biblioteca Provincial Universitaria estava oberta de 10 a 3.

BIBLIOTECA

LA BIBLIOTECA UNIVERSITARIA EN DEDICACION DE LA UNIVERSIDAD
ARABIA DEL 1890

En 1890, quan se hi donava forma a la Universitat de València, se li atribuïa la facultat per a ser el centre de les activitats científiques i literàries de la ciutat. Aleshores, la Biblioteca Provincial Universitaria, a més de ser el centre de les activitats científiques i literàries de la ciutat, també esdevingué el centre de les activitats científiques i literàries de la ciutat.

Ja definitivament instal·lada, la Biblioteca de la Universitat de València, des de llavors, ha estat el centre de les activitats científiques i literàries de la ciutat.

C A P I T O L 6 è

LA BIBLIOTECA UNIVERSITARIA EN L'EDIFICI DE LA UNIVERSITAT

ABANS DEL 1900

En 1880, quan en el nou edifici de la Universitat hi hagué local habilitat per a tal objecte, s'hi traslladà la Biblioteca Provincial Universitària, i cinc anys més tard fou inaugurada en el mateix lloc que, amb moltes modificacions, encara ocupa actualment. Durant aquests cinc anys no hi hagué més biblioteca a la Universitat que una petita sala on els estudiants trobaven les obres de consulta més indispensables.

Ja definitivament instal·lada, la Biblioteca de la Universitat ocupava, com avui, bona part del pis principal d'aquest edifici; amb set

grans sales i deu sales menors, la superfície de les quals junt amb la de les galeries, media 2.216 metres quadrats. La sala de lectura tenia cabuda per a 30.000 volums i 120 lectors, estava rodejada de tres galeries la inferior de les quals era coberta, tenia prestatgeries de cedre, una claraboia al sostre per on entrava la llum durant el dia i la part superior estava decorada amb uns medallons amb retrats d'escriptors catalans. La sala de lectura per als catedràtics contenia diversos armaris amb objectes bibliogràfics de valor, unes còmodes amb els dos catàlegs formats amb paperetes: l'alfabètic d'autors i el de matèries, i la secció d'estampes; en les portes hi havia els retrats d'En Torres Amat, Nicolas Antonio i el Canonge Tafata. La instal·lació d'aquestes dues sales consta com a molt notable.

El despatx del bibliotecari, també ben decorat, amb els retrats de Milà i Fontanals i En Piferrer, contenien l'arxiu de la Biblioteca. En la sala d'Història i Geografia hi havia gran nombre d'armaris i vitrines centrats amb grans folis en la part inferior. La sala de

Belles Arts corresponia a l'estància quadrada de la torre. La sala de Ciències era gran i ben assortida. Les altres sales eren les de Legislació, la que contenia les seccions de Teologia, Predicables, Ciències Eclesiàstiques i Obres místiques, la secció d'autors grecs i orientals, la sala especial d'incunables i gòtics, la sala de manuscrits i la de duplicats.

Potser passà una temporada en la qual només els alumnes de la Universitat hi tenien entrada, si s'ha de donar crèdit aalgunes Guies de Barcelona de l'any 1888 al 1897.

Contenia prop de 160.000 volums, que excloent els duplicats eren 150.000, amb molts exemplars preciosos i únics. La seva ordenació i catalogació s'anava fent de mica en mica i el 1884 el catàleg general formava 26 volums. De totes maneres, malgrat tot el que feren per ella els amants de la Biblioteca, la Institució seguia ressentint-se de l'escassetat de personal i de la manca de dotació su-

ficient per a completar-se degudament amb publicacions modernes, fins al punt que es pot dir que en ella no hi hagué cap novetat des de principis del segle passat; la consignació per material no permetia més que l'adquisició de llibres de text indispensables per als universitaris. En ella ni tan sols hi havia res de la Renaixença Catalana.

A finals del passat segle i principis del present els empleats que se'n cuidaven eren del Cos d'Arxivers, Bibliotecaris i Arqueòlegs de l'Estat, i el reglament per al seu règim interior era l'aprovat pel Rector Universitari en 1893, en tot el que no contradís el de 1901 per al règim i servei de les biblioteques públiques de l'Estat. El número dels seus volums en aquests últims temps pujava fins a 162.000, i tenia un catàleg per a les obres antigues i un altre per les del segle XIX on els llibres estaven signats amb el número de la sala, de l'armari i del llibre.

Per tot arreu es troben escampades queixes dels amants de la cultura del nostre país, on es lamenten d'aquests defectes que sempre han dificultat la vida de la nostra Biblioteca Universitària; la manca de personal i de pecúnia, i la poca cura en la conservació dels llibres per falta d'interès i de mitjans, falta que permetia que es malmetessin tantes joies bibliogràfiques.

Després del 1900, la Biblioteca Provincial Universitària ha sofert moltes variacions en la seva instal·lació, organització, etc.

Barcelona, 1888.

[Una altra edició de l'anterior de l'any 1899]

Artigas, E. - "El Epistolario de Pablo Pizarro" - "Memorias de la Real Academia de Buenas Letras de Barcelona" vol. 14, fascículo 1 i 2.
1888.

Barraguer i Ferragut, E. - "Las Casas de Bellas Artes en Cataluña desde su primer origen del siglo XIX" - Barcelona, 1899.

Bofarull, J. de - "Una Biblioteca de Barcelona..." Barcelona, 1897.

[Una altra edició de l'anterior de l'any 1899]

BIBLIOGRAFIA D'OBRES CONSULTADES

- A. B. C. E. - "Diversion de Ciudadanos, Norte seguro y Estrella Luciente de Barcelona..." - Barcelona, 1789.
(Dues edicions més de l'anterior, dels anys 1802 i 1803)
- A. B. C. E. - "Manual de forasteros...arreglado al estado en que se halla Barcelona en este año de 1819".
(Una altra edició de l'anterior de l'any 1831)
- Artigas y Fenier, J. - "Guia Itineraria y Descriptiva de Barcelona..."
Barcelona, 1888.
(Una altra edició de l'anterior de l'any 1898)
- Artigas, M. - "El Epistolario de Pablo Piferrer" - "Memorias de la Real Academia de Buenas Letras de Barcelona" vol. IX, fascicle V i últim.
- Barraquer i Roviralta, C. - "Las Casas de Religiosos en Cataluña durante el primer tercio del siglo XIX" - Barcelona, 1908.
- Bofarull, A. de - "Guia-Cicerone de Barcelona..." Barcelona, 1847.
(Una altra edició de l'anterior de l'any 1855)

"Calendario Manual y Guia de forasteros en Barcelona para el año
MDCCLXXVII (1777)..."

Chichón, R. - "Barcelona y la Exposición Universal..." Barcelona 1888

Corminas, J. - "Suplemento a las Memorias para ayudar a formar un
Diccionario Crítico de los Escritores Catalanes,...
que... publicó... D. Felix Torres Amat,..." Burgos,
1849.

Cornet y Más, C. - "Guia y Añalejo Perpetuo de Barcelona..." Barce-
lona, 1863.

Cornet y Mas, C. - "Guia completa del Viajero en Barcelona..." Bar-
celona, 1864.

(Una altra edició de l'anterior de l'any 1866)

Cornet y Mas, C. - "Guia de Barcelona..." Barcelona, 1876.

Coroleu, J. - "Barcelona y sus alrededores..." Barcelona, 1887.

D. F. X. y D. A. L. y S. - "Guia de forasteros de Barcelona..." Bar-
celona, 1841.

D. M. S. y D. S. M. - "Guia de forasteros en Barcelona," 1842, Barña.

D. N. et C. L. - "Guide de Barcelone et ses environs..." Barcelona
1888.

Font de Rubinat, P. - "La Biblioteca de la Universitat" - "La Publicitat" 2 - VI - 35.

Galli, Fl. - "Campagne du Général Mina en Catalogne" Paris, 1831.

Garcia del Real, L. - "Barcelona. Guia diamante..." Barcelona, 1896.

Gebec - Bertal, A. - "Guide de Barcelone..." Barcelona-Paris, 1888.

(Una altra edició de l'anterior de l'any 1897)

"Guia de Barcelona para 1847"

"Guia-Estadística de Barcelona... para el año 1836..."

"Guia de Forasteros en Barcelona para el año 1821..."

"Guia de las principales Poblaciones de España..." Barcelona, 1867.

J. a S. - "El Consultor. Nueva Guia de Barcelona..." Barcelona, 1857.

J. A. S. y M. Ll. - "El Consultor. Nueva Guia de Barcelona. Apéndice para 1859 y 1860".

(Una altra edició de l'anterior de l'any 1863)

"Kalendario y Guia de forasteros en Barcelona para el año de MDCC-LXXXVI (1786)..."

(Dues edicions més de l'anterior dels anys 1798 i 1806)

"Lux-Guia Mensual de Bolsillo" Barcelona, Novembre de 1896.

(Una altra edició de l'anterior del desembre de 1897).

Martí y Barril. - "Guia de las ferias y fiestas de Barcelona..."
(Barcelona, 1877)

Matas, J. y M. Sauri. - "Guia general de Barcelona... 1861".

M. D. y N. y B. P. - "Guia almanaque de Barcelona..." Barcelona, 1856.

"Memoria presentada per l'Institut d'Estudis Catalans a l'Excm. Sr.
Alcalde de Barcelona y llegida en consistori el dia 13 de Novembre
de 1907".

Miret i Sans. - "Dos siglos de vida académica" - "Boletín de la Real
Academia de Buenas Letras de Barcelona", vol. IX.

Moliné i Brasés, E. - "L'Epistolari d'en Marian Aguiló" - "Boletín
de la Real Academia de Buenas Letras de Bar-
celona", vols. XII i XIII.

Nicolau d'Olwer, L. - "Primer intent de Biblioteca Pública a Barce-
lona" - "Butlletí de la Biblioteca de Cata-
lunya", vol. III.

"Nuevo Plano y Guia de Barcelona. (Texto en catalán, castellano y
francés)" - Barcelona, (1892).

Patxot, F. - "Manual del viajero en Barcelona" Barcelona, 1840.

- Pi y Arimón, A. A. - "Barcelona Antigua y Moderna..." Barcelona, 1854
- Pujol, J., y F. Dollet - "Guía de Barcelona y su Exposición Universal..." Barcelona, 1888.
- (Reverter Delmás, E.) - "Guía-Catalogo y Memoria de la Exposición de Barcelona..." Barcelona, 1888.
- Roca y Lavedra, F. - "El amigo del Forastero en Barcelona..." Barcelona, 1831.
- Roca y Roca, J. - "Barcelona en la mano..." Barcelona, 1884.
- (Una altra edició de l'anterior de l'any 1895)
- Saurí, M. y J. Malos. - "Manual histórico, ó sea Guía General de Barcelona" Barcelona, 1849.
- (Una altra edició de l'anterior de l'any 1854)
- Solà, J. - "El Amigo del Forastero en Barcelona..." Barcelona, 1847.
- Tasso, L. - "Guía del viajero en Barcelona..." Barcelona, 1893.
- Universidad de Barcelona. 1905 - 1906 - (Anuari)
- Universidad de Barcelona. - "Reseña histórica y Guía descriptiva de la Universidad" Barcelona, 1929.

Valero de Tornos, J. - "Guía ilustrada de la Exposición Universal de Barcelona en 1888".

Valverde, E. - "Plano y Guía del Viajero en Barcelona". Madrid, 1887.

Villanueva, J. - "Viaje literario a las Iglesias de España". Madrid 1851. - vol. XIII.

LA BIBLIOTECA DE LA UNIVERSIDAD DE MADRID
SERIE DE OPUSCULOS - 751
SEMINARIO DE HISTORIA
0000000000 - 00000 - 0000000000

C A P I T O L U M

I I a P A R T

SECRETOS DE LA BIBLIOTECA DE LA UNIVERSIDAD DE

L A - B I B L I O T E C A - P U B L I C A

E P I S C O P A L - D E L

S E M I N A R I - C O N C I L I A R

oooooooo000oooooooo

C A P I T O L 1er

ORIGENS DE LA BIBLIOTECA DEL SEMINARI. - LA BIBLIOTECA DE MONTALEGRE.

La sort de la Biblioteca Episcopal del Seminari Conciliar de Barcelona, ha anat sempre junta a la d'aquest Institut ecellesiàstic.

Quan el Seminari s'instal·là al Monestir de Montalegre el 1598, 22 anys després de la seva fundació, sembla que sols hi trobà algun manuscrit de poca importància, però aviat hi aplegà un fons de llibres que es poden considerar com la base de la futura Biblioteca Episcopal. D'aquesta primitiva Biblioteca no se'n coneixen més que dos inventaris

dels anys 1631 i 1755. D'ells se'n desprèn que la Biblioteca de Montalegre posseïa una quantitat respectable de llibres sobre la Sagrada Escriptura, Teologia, Cànon i Història Eclesiàstica. En els seus començaments era modesta i no comprenia més que obres didàctiques, especialment les ordenades pel Concili de Trento; més tard, a mesura que la vida escolar del Seminari s'enrobustia, la Biblioteca anava prenent còs i augmentava amb les noves adquisicions, donatius en la seva major part, especialment dels bisbes de Barcelona, entre els quals el bisbe Sales va establir aquesta costum com una tradició entre els prelats barcelonins.

No es coneix cap més detall ni es té cap més notícia d'aquesta primitiva Biblioteca.

C A P I T O L 2 on

LA BIBLIOTECA DEL COL.LEGI TRIDENTI DE BETLEM.

En promulgar-se l'expulsió dels jesuïtes l'any 1767, i quedar propietat de l'Estat els seus béns, el Col·legi de Ntra. Sra. de Betlem que posseïa la Companyia de Jesús a la Rambla dels Estudis número 1, fou cedit a la Seu Episcopal a canvi del Seminari de Montalegre que es necessitava per a ampliar la Casa Provincial de Caritat. Aquest canvi es féu en temps del bisbe Josep Climent, l'any 1771, i l'any següent fou inaugurat el nou Seminari Conciliar del Bisbat de Barcelona amb el nom de Col·legi Tridentí de Betlem.

Per tot Espanya, els llibres dels convents i col·legis dels

dels jesuïtes anaren a parar als Seminaris; d'aquesta manera a la Biblioteca del Seminari barceloní, s'ajuntaren els llibres de l'antiga Biblioteca de Montalegre, no sols amb els del col·legi jesuïta de Betlem, sinó també amb els de la major part de cases que la Companyia de Jesús havia posseït a Barcelona.

La Biblioteca dels jesuïtes com eclesiàstica que era, abundava en obres de Teologia, Cànon i Exègesi bíblica, contenia gran quantitat d'obres ascètiques i místiques, era notable per l'abundor dels clàssics llatins i grecs i contenia molts manuscrits de ciències eclesiàstiques, històriques i literaris, i molts incunables llatins. Aquests llibres estaven exhibits a mà o amb marca.

L'Estat, per a demostrar que allò que havia estat dels jesuïtes ho posava al servei del poble, manà els bisbes que les biblioteques dels Seminaris fóssin fetes públiques i es senyalés un sou al bibliotecari. El bisbe de Barcelona va senyalar aquest sou en 500 lliures

catalanes i va proposar per a ocupar aquest càrrec, el Rector del Seminari D. Pere Sanmartí, i els catedràtics D. Segimón Almató i D. Fèlix Amat, recomanant especialment aquest últim per sobressortir notablement en Filosofia, Teologia i Matemàtiques, conèixer a la perfecció el llatí i una mica el grec i estar molt versat en història literaria. Aquest fou l'agraçiat pel Rei, i pel Juny de l'any 1775, D. Fèlix Amat, va rebre el nomenament regi de Bibliotecari de la Pública Episcopal, que va obrir-se al públic a primers de gener del 1776, amb els llibres de l'antic Seminari, els dels jesuïtes, i algunes obres modernes que el bisbe li donà.

Estava instal·lada en el segon pis de l'edifici en un vastíssim saló, completament aïllat de les altres dependències. Barrera i Escudero, considera aquesta Biblioteca, com la única pública d'aquest temps a Barcelona, malgrat ésser contemporània amb les dels convents; en algunes bandes està esmentada com la millor de la ciutat.

Des d'aquest moment fins alguns anys més tard, la vida de la Biblioteca Episcopal, va lligada a les figures de D. Fèlix Amat i dels seus nebots D. Ignasi i D. Felix Torres Amat, que tant i amb tant d'afecte hi treballaren.

D. Fèlix Amat fou bibliotecari de la Episcopal durant els anys que van del 1775 al 1785. Va ésser un immillorable augmentador i catalogador de la Biblioteca, que quan ell se'n va encarregar contenia 10.000 volums. Va vendre les edicions duplicades i va comprar nous exemplars d'obres de caràcter elemental, útils per als estudiants que més freqüentaven la Biblioteca; li donà obres de Bonnet, Fleuri i el Cardenal Orsi, i alguns volums patristics de la col·lecció dels Manrius; ordenà tots els llibres, i en una tasca tan considerable no esmerçà més d'un any; redactà els catàlegs per ordre alfabètic d'autors, en grans llibres d'excel·lent paper de tina i resistent enquadernació, escrits a mà amb la seva clara i oberta lletra, els index dels quals serviren durant cinquanta anys.

En la tasca de la Biblioteca, D. Fèlix s'ajudà del seu nebot D. Fèlix Abeya i Mancharell, aleshores estudiant de teologia, que nomenà sub-bibliotecari, i que l'ajudà en la confecció dels primers Index.

D. Fèlix Amat es mostrava sempre molt content del seu càrrec que li procurava ocasió continua de treball i estudi, i estava molt joiós del seu títol que feia constar en la portada de totes les seves obres. En ésser nomenat membre de l'Acadèmia de Bones Lletres en 1784, el seu discurs de gràcies versà sobre les funcions i el càrrec d'un bibliotecari; mentre fou Rector del Seminari continuà essent-ne bibliotecari, i sempre més recordà amb enyorament els anys de vida placida i feinerament esmerçats en la Biblioteca Pública Episcopal de Barcelona.

Deixà aquesta feina que tant li plaïa, per ocupar-se de la Magistralia de Tarragona i altres alts càrrecs; entre ells fou nomenat Arquebisbe titular de Palmira, i Abat de la Col·legiata de St. Ildefons,

i va ésser confessor del Rei Carles IV.

En aquest temps, la biblioteca estava oberta per al públic els dies no festius de tot l'any, de 8 a 11 del matí i dues hores a la tarda que variaven segons l'època de l'any; de manera que d'Abril a Setembre estava oberta de 4 a 6, i d'Octubre a Març de 3 a 5. Durant uns anys el bibliotecari fou elegit per nomenament regi i tenia la obligació d'assistir a la Biblioteca cinc hores diàries.

Des de 1785 en que D. Fèlix Amat deixà la Biblioteca Episcopal, no hi hagué res d'extraordinari en la vida d'aquesta.

Segons Barrera i Escudero el successor immediat de D. Fèlix fou el seu nebot D. Ignasi Torres Amat, però en una Guia de Barcelona del 1786 consta el nom d'un altre bibliotecari. D. Ignasi Torres Amat era també membre de l'Acadèmia de Bones Lletres, era un gran amic dels llibres i fou un dels bibliotecaris més zelosos i constants que ha tingut aquesta Biblioteca, on passava totes les hores del dia que no tenia

ocupades. Aplegà en col·lecció els diaris i revistes del seu temps, que lligava en grossos paquets llaçats en beta antiga; gràcies a això la Episcopal era abundant en fulles religioses, polítiques, teatrals, poètiques, etc.

Alguns gòtics, incunables i manuscrits de gran valor per Catalunya, estaven rudimentàriament relligats per no es sap quina mà de bibliotecari; algú recull fictici no hia dubte que fou barroerament cosit per D. Ignasi; gràcies a ell doncs, es conservaren fins a l'actualitat interessants fascicles antics i mostres de fundicions de lletres, barcelonines, en fulles de gran raresa. Tenia la costum de posar notes personals, crítiques i literàries en les portades blanques dels llibres. L'ajudava un sub-bibliotecari.

L'any 1807 D. Ignasi deixà aquest lloc per haver estat nomenat degà de la Catedral de Girona.

En aquest temps hi havia a la Biblioteca, gran abundor d'obres hostils a la Companyia de Jesús, degut a l'esperit del bisbe Climent.

El públic hi tenia entrada els mateixos dies que anys anteriors, les mateixes hores del matí i dues hores a la tarda des de les 3 durant els mesos de Març i Abril, des de les 4 durant el Maig i l'Agost, i els altres mesos des de les 2.

LA BIBLIOTECA CATALANA.

2. Ignasi Torres amb molta veu i gran amor per Catalunya, va suggerir la idea d'una Biblioteca d'Història Catalana fins de la República i d'una Biblioteca d'Història d'Europa. La seva veu privada de car a terme alguns dels projectes, però tant l'un com l'altre foren realitzats pel seu germà D. Felip.

3. Felip Torres amb la seva gran biblioteca de la República, per la seva gran iniciativa que profundeja a aquesta biblioteca, derivant qualsevol la responsabilitat que es tingui pel seu germà D. Ignasi amb el seu germà.

C A P I T O L 3er

LA BIBLIOTECA CATALANA.

D. Ignasi Torres Amat portat pel seu gran amor per Catalunya, havia suggerit la idea d'una Biblioteca d'Autors Catalans dins de la Episcopal i d'un Diccionari d'aquesta Biblioteca. La mort va privar-lo de dur a terme aquests dos projectes, però tant l'un com l'altre foren realitzats pel seu germà D. Fèlix.

D. Fèlix Torres Amat no fou mai bibliotecari de la Episcopal, però fou gran l'afecte que professà a aquesta Biblioteca, derivant potser de la veneració que sentia pel seu oncle D. Fèlix Amat i pel seu germà

D. Ignasi. La dotà de llibres i de prestigi, li donà un recull fictici de follets relligat en pergami amb més de 60 volums, amb el seu ex-libris típic. Sense el seu "Diccionario de Escritores Catalanes", la Biblioteca Episcopal no fóra tan coneguda, i sense la Biblioteca el "Diccionario" resultaria molt reduït.

El 1818 amb l'aprovació del bisbe D. Pau de Sihar i l'ajuda del que aleshores era bibliotecari, Dr. D. Ignasi Palaudàries, D. Fèlix Torres Amat va formar la Sala d'Escriptors Catalans. Donà a aquesta secció 400 impresos i diversos manuscrits que posseïa, junt amb un petit monetari i una col·lecció de mineralogia i botànica de Catalunya. El bisbe hi aporta alguns llibres, com també bastants particulars.

El dia 15 de Novembre de 1819, D. Fèlix va publicar un article en el "Diario de Barcelona", noticiant la instauració de la Biblioteca Catalana amb el seu Museu i Monetari, a la Episcopal, i de-

manant la col.laboració dels bons patricis pel seu acreixement. En el proleg del seu "Diccionario" insistia en aquest mateix aspecte, i foren molts els donadors de llibres, monedes i minerals.

Aquesta inauguració despertà general interès entre la clerecia de Catalunya, entre els estudiosos i entre els catalans fora del nostre país per llurs afers. En les pàgines del "Diario de Barcelona" s'hi troben nombrosos records d'aquesta bona impressió.

El titulat Govern de Manresa, va invitar tots els catalans a ajudar l'obra del bisbe Schar, secundant una circular del Capità General, del 23 de Desembre de 1819, on recomanava als alcaldes i ajuntaments que entreguésin tots els llibres i documents notables per Catalunya. Es van publicar un follets on hi havia una explicació del que volia ésser la Biblioteca Catalana. Havia d'estar composta de totes les obres literàries que han deixat impreses o manuscrites els fills del Principat de Catalunya, reunir tots els edictes, circulars i bans de les seves autoritats, els peridòics que s'hi publicuésin o s'hi

haguéssin publicat, tots els al·legats i papers en dret que s'hi imprimissin, i tots els gravats; tot això amb el complement d'un monetari i museu d'història natural també catalans. En aquests follets es demanava que tothom hi cooperés, que tots els fills de Catalunya que produïssin quelcom en ciències o lletres, a qualsevol lloc que es trobéssin i en qualsevol llengua que escrivissin, tinguéssin com un deure honorífic, enviar-ne un exemplar a la Biblioteca Catalana, i per a estimular-los se'ls recordava que es donaria compte d'aquestes obres en el "Diccionario de Escritores Catalanes".

L'objecte de la Biblioteca havia d'ésser la de donar a conèixer la literatura catalana, per al seu estudi i per a acreditar en aquest aspecte a Catalunya els ulls dels que la creien desproveïda d'escriptors. En els follets esmentats s'instigava a tots aquells que haguéssin recollit llibres, objectes d'història natural o monetaris durant la seva vida, per a què els deixéssin en testament a

la Biblioteca Catalana i es demanava a tots els catalans, especialment als governants i prelats, que procuréssin fer recollir articles i produccions d'història nacional i literària de Catalunya, per tal d'enviar-ho al Sr. Bisbe o al bibliotecari del Seminari.

Sorprès agradablement d'aquests follets, el tò altament encomiàstic per Catalunya en què estan redactats. Sembla que realment el mòvil que impulsà els fundadors de la Biblioteca Catalana fou un gran amor per a la nostra terra, ja que en totes les notícies contemporànies que n'he trobat es nota aquest mateix entusiasme.

Sembla que començà amb gran empena i en ella hi posaren grans esperances tots els literats catalans, però malauradament, es veu que no donà tot el resultat que d'ella s'esperava (doncs Pi i Arimón ja dóna a comprendre un cert desengany).

S'instal·là en un local immediat al de la Biblioteca Episcopal, amb bona llum i les prestatgeries necessàries. Hi havia una

inscripció llatina explicant l'objecte de la Biblioteca i donant el nom del bisbe fundador seu i l'any de la fundació, i ostentava el bust en marbre del savi D. Carles de Gimbernat donador de valuosos manuscrits.

Amb poc temps recollí bon nombre de llibres; en 1820 ja contenia obres de 1.500 autors catalans, i alguns anys més tard, vers el 1836, 2.000 autors. Aquests llibres eren deguts a diversos donants alguns dels quals hi havien aportat quantitats de llibres força respectables.

Aquestes obres pertanyien a diverses branques de la literatura, estaven escrites en diverses llengües i en la seva major part eren molt antigues. Malgrat haver estat concebuda tan paral·lelament al "Diccionario de Escritores Catalanes", la Biblioteca Catalana no contenia pas tots els autors ressenyats en aquesta bibliografia.

Dels llibres de la Biblioteca Catalana i dels objectes del seu monetari i museu, se'n féu un índex començat per ordre del bisbe Sihar, on constava el nom de qui els havia regalat, com també en la portada dels llibres, i estava disposat que el donador pogués endur-se'n a casa els llibres o objectes que hagués donat, durant tot el temps que ho necessités, mitjançat un rebut. Aquesta disposició es conserva molts anys; el 1854 encara s'observava amb tota exactitud.

Es cuidava d'ella el mateix bibliotecari de la Episcopal, i estava oberta els mateixos dies i hores que aquesta.

En tot Espanya no hi havia hagut mai un establiment semblant; de manera que al bisbat de Barcelona cap la glòria, no sols d'haver format la primera Biblioteca Catalana, sinó també d'haver realitzat per primera vegada a Espanya, aquesta iniciativa d'aplegar en un lloc el treball literari dels fills del país.

C A P I T O L 4 rt

LA BIBLIOTECA DE BETLEM DESPRES DE FUNDAR-SE LA CATALANA

Amb la Sala d'Escriptors Catalans, arribà la Biblioteca Episcopal al seu maxím desenvolupament. Pot dir-se doncs, que aquesta Biblioteca deu als Torres Amat tota la seva importància.

La Biblioteca Episcopal junt amb la Catalana, tenien una extensió igual a la planta del Seminari. Per una part la il.luminaven set finestres que donaven a la Rambla i per l'altra uns balcons que s'obrien sobre el pati. La sala de lectura de la Episcopal tenia al voltant una galeria per a abastar els llibres dels prestatges alts,

i del centre en sortien dues escales que portaven cap a la Biblioteca Catalana. Els armaris estaven barniçats blau clar, i l'adornaven un quadre de la Immaculada i el retrat de D. Fèlix Amat, pintat per comandament del bisbe Sichar. Aquesta sala està considerada en alguna recensió contemporània com la millor sala de lectura de Barcelona.

En els últims anys de la seva estada al Col·legi de Betlem, contenia de 15.000 a 16.000 volums, que Pi i Arimón fa pujar fins a prop de 20.000, referents a totes les branques del saber, més de 340 volums de gasetes i miscelànies, 364 d'autors anònims, 170 manuscrits, diversos mapes i làmines, la col·lecció completa del "Diario de Barcelona" i del que va precedir-lo titulat "Noticias de diferentes partes venidas a Barcelona" començat a publicar el 1733. Segons algun autor no hi havia en aquesta Biblioteca cap llibre especialment notable, però altres autors diuen que si escassejava en obres modernes abundava en obres antigues, sobretot d'Història literària i matèries eclesiàstiques; també en alguna ressenya està esmentada com a rica

en autors clàssics. Posseïa també notables manuscrits i impressions antigues molt apreciades, , entre les quals destacava algú incunabile. Tot aquest contingut l'havia anat aplegant de mica en mica, reunint les biblioteques dels bisbes de Barcelona i d'alguns particulars, augmentant-se amb donatius i amb canvis d'obres repetides per altres de noves. Per altra banda en desaparegueren alguns que eren prestigi de la Biblioteca, sovint exemplars raríssims.

Sembla que estava ben organitzada i ben servida. Se'n cuidaven el bibliotecari i el sub-bibliotecari que eren generalment eclesiàstics, excepte alguna que altra vegada, i un ajudant. D. Fèlix Amat havia començat a ex-libriar els llibres a mà amb aquesta indicació: "Es de la Biblioteca Pública Episcopal de Barcelona", i així es seguia fent sense que ningú es preocupés de fer-ho d'una manera més artística, fàcil i adequada.

Els catàlegs i inventaris de les Biblioteques de Montalegre i de Betlem han arribat fins als nostres dies, cosa que ha permès

estudiar la gènesi i desenvolupament del fons bibliogràfic del Seminari i saber del cert el seu contingut i llur procedència. Estan escrits a mà amb bella i clara lletra i de vegades amb manifestacions cal·ligràfiques; molts d'ells no tenen títol ni indicació de cap mena, ni tan sols de temps. Uns són inventaris de mobles i objectes diversos, i altres catàlegs de llibres; en conjunt són 23.

Donant una ullada general a aquests inventaris i catàlegs, es veu que la sala de lectura estava amoblada amb grans taules, bancs, alguna cadira, una escala, segurament per a abastar els llibres alts, tres esferes geogràfiques, estores sota les taules, cortines als balcons, alguns faristols i alguns tinters i demés utensilis per a escriure damunt les taules; sembla que tot això era molt antic. Els llibres estaven ordenats per matèries, i aquest ordre s'anotava als lloms indicat amb números i lletres. S'havien fet catàlegs alfabètics d'autors, d'òmnims, de títols de llibres, de matèries pel mateix ordre en què estaven col·locats els llibres, i de duplicats

classificant-los per formats i marcant amb una creueta els que s'anaven venent o canviant. També hi havia catàlegs de la Biblioteca dels jesuïtes, entre ells un d'especial que contenia els autors de la Companyia de Jesús, i altres d'alguna matèria en particular, a més dels de la Biblioteca Catalana i els inventaris del Monetari i Museu d'Història Natural.

Sembla que aquests catàlegs es guardaven en un armari especial i estaven a la disposició del públic, ja que algú dona mostres d'haver estat molt consultat. En els inventaris consta també que els periòdics es relligaven.

En aquests últims temps, La Biblioteca de Betlem s'obria per al públic els dies no festius com en temps anteriors, i les hores de lectura sembla que eren molt variables o molt poc conegudes; unes de les notícies que n'he trobades diuen que al matí obria a les 8 i altres a les 9, segons unes tançava a les 11, segons altres a les 12 i segons altres a la 1; i a la tarda s'obria dues o tres hores

que variaven segons les estacions, obrint a les 2 durant els mesos més freds, a les 4 durant els mesos calurosos i a les 3 el restant de l'any. En alguns anys la Biblioteca va estar tancada des del 15 de Juliol al 15 de Setembre.

LA BIBLIOTECA MUNICIPAL DEL CANTÓ DE VAUD DES DE 1800

En els fets revolucionaris de l'any 1798, el Cantó de Vaud va passar de ser un país independent a formar part de França. La Biblioteca Municipal va quedar sota el control de les autoritats franceses i va ser tancada. El 1803, després de la restauració de la independència del Cantó de Vaud, la Biblioteca va ser reoberta i va continuar funcionant sota el control de les autoritats cantonals.

El 1815, després de la restauració de la independència del Cantó de Vaud, la Biblioteca va ser reoberta i va continuar funcionant sota el control de les autoritats cantonals. El 1830, després de la creació del Cantó de Vaud, la Biblioteca va ser reorganitzada i va continuar funcionant sota el control de les autoritats cantonals.

C A P I T O L 5 e

LA BIBLIOTECA EPISCOPAL AL CARRER DE BALMES ABANS DEL 1900

En els fets revolucionaris de l'any 1868, el Seminari fou convertit en caserna i en institut de segon ensenyament, però la Biblioteca fou respectada amb el seu caràcter de pública assegurant un sou al bibliotecari i posant-hi un porter que feia també de criat.

Quan el bisbe de Barcelona Fr. Joaquim Lluch i Garriga (1875-1878) en va recobrar la possessió, es va pensar en una millor i més adequada domiciliació per al Seminari, i es formà una comissió que liquidés l'edifici de la Rambla i gestionés l'erecció del nou. Mentrestant el Semi-

nari va estar instal·lat en un edifici llogat, al carrer de Tallers, des del 1878 al 1882.

Era aleshores bibliotecari D. Antoni Fàbregas i Carreny; va cuidar-se de l'embalatge dels llibres, i les caixes, el mobiliari i els quadres foren distribuïts entre diverses persones, els noms de les quals, -com també llurs domicilis- s'anotaren en una llibreta.

El nou Seminari es va confiar a l'arquitecte barceloní Elies Ró gent Amat, i pel febrer del 1882 fou inaugurat entre els carrers de la Diputació, Balma, Concell de Cent i Universitat, l'edifici que ha arribat fins als nostres dies. Durant un temps no hi hagué local per a la Biblioteca i els llibres foren col·locats sota els pòrtics i en el soterrani, on patiren els efectes de la manca d'aire i l'humitat; tan sols s'improvisaren uns quants rengles de llibres doctrinals i didàctics de consulta.

Per l'abril de 1887, per ordre del bisbe Jaume Català, es van

obrir 49 caixes de les 269 que integraven la Biblioteca; es van separar els manuscrits dels impressos i es va redactar doble inventari, un per al Bisbat i un altre per al Seminari.

Durant el pontificat del bisbe Morgades (1899-1901) i a despeses del prelat, es construïren les prestatgeries de ferro i cedre, i la Biblioteca fou definitivament desencaixonada. Per alguns llibres, però, la llum i l'aire arribaren massa tard.

Sembla que la Biblioteca deixà d'ésser pública, ja que es va compondre un segell amb la llegenda "Biblioteca Particular del Seminari C. de Barcelona", però segueix constant en les Guies de Barcelona d'aquest temps entre les biblioteques públiques i semi-públiques; en alguna, però, duu la indicació de què només hi tenen entrada els alumnes del Seminari.

A últims del passat segle es feren algunes adquisicions noves, entre altres una nombrosa col·lecció d'obres de Paleontologia. Se'n

cuidava un sol bibliotecari. Les hores de lectura eren les mateixes de quan el Seminari estava a la Rambla.

La Biblioteca Catalana es va fondre amb la general i no formà més que una secció dintre d'ella.

Malgrat les moltes pèrdues que va sofrir en el transcurs dels anys, la Biblioteca Episcopal ha arribat fins els nostres dies amb un contingut notable i considerable prestigi, tot i que patia també del mal de totes les biblioteques d'aquest temps: la manca de mitjans per a augmentar-se, i fins per a la conservació i reparació dels llibres i la Biblioteca.

BIBLIOGRAFIA D'OBRES CONSULTADES

- A. B. C. E. - "Diversión de Ciudadanos, Norte Seguro y Estrella Luciente de Barcelona..." - Barcelona, 1789.
- (Dues edicions més de l'anterior dels anys 1802 i 1803)
- A. B. C. E. - "Manual de forasteros arreglado al estado en que se halla Barcelona en este año de 1819"
- (Una altra edició de l'anterior de l'any 1831)
- Barrera i Escudero, J. - "Discursos llegits en la "Real Academia de Buenas Letras" de Barcelona..." - Barña, 1922.
- "Calendario Manual y Guia de forasteros en Barcelona para el año MDCC-LXXLII (1777)..."
- Chichón, R. - "Barcelona y la Exposición Universal..." - Barcelona, 1888.
- Corminas, J. - "Suplemento de las Memorias para ayudar a formar un Diccionario Critico de los Escritores Catalanes, ... que... publicó... D. Félix Torres Amat,..." - Burgos, 1849.
- Cornet y Mas, C. - "Guia y Añalejo Perpétuo de Barcelona..." - Barña, 1863.

Cornet y Mas, C. - "Guia de Barcelona..." - Barcelona, 1876.

Cornet y Mas, C. - "Guia completa del Viajero en Barcelona..." - Barcelona, 1864.

(Una altra edició de l'anterior de l'any 1866)

Coroleu, J. - "Barcelona y sus alrededores..." - Barcelona, 1887.

(Una altra edició de l'anterior en frances de l'any 1888)

D. Fr. X. y D. A. L. y S. - "Guia de forasteros de Barcelona..." - Barcelona, 1841.

D. M. S. y D. J. M. - "Guia de forasteros en Barcelona..." - Barña, 1842

D. N. et C. L. - "Guide de Barcelone et ses enviros..." - Barcelona, 1888

Galli, Fl. - "Campagne du Général Mina en Catalogne". - Paris, 1831.

Garcia del Real, L. - "Barcelona, Guia diamante..." - Barcelona, 1896.

Gilce - Bertal, A. - "Guide á Barcelone..." - Barcelona-Paris, 1888.

(Una altra edició de l'any 1897)

Govern de Manresa. - Follet de propaganda en fundar-se la Biblioteca Catalana.

"Guia de Barcelona para 1847"

"Guia Estadística de Barcelona... para el año 1836..."

"Guia de forasteros en Barcelona para el año 1821..."

"Guia de las principales Poblaciones de España..." - Barcelona, 1867.

J. A. S. - "El Consultor. Nueva Guia de Barcelona..." - Barcelona, 1857

J. A. S. y M. Ll. - "El Consultor. Nueva Guia de Barcelona. Apéndice para 1859 y 1860".

(Una altra edició de l'anterior de l'any 1863)

"Kalendario y Guia de forasteros en Barcelona para el año de MDCCLXXXVI
(1786)

(Dues edicions més de l'anterior dels anys 1798 i 1806)

Matas, J, y M. Saurí - "Guia general de Barcelona", 1861.

M. D. y N. y B. P. - "Guia almanaque de Barcelona..." - Barcelona, 1856.

"Memòria presentada per l'Institut d'Estudis Catalans al Excm. Sr. Alcalde de Barcelona y llegida en consistori del dia 13 de Novembre de 1907".

"Nuevo plano y Guia de Barcelona.(Texto en catalán, castellano y francés) - Barcelona, (1892)

Patzot, F. - "Manual del viajero en Barcelona" - Barcelona, 1840.

- Pi i Arimón, A. A. - "Barcelona Antigua y Moderna..." - Barcelona, 1854.
- Pujol, J. y F. Dollet. - "Guia de Barcelona y sa Exposició Univeral." Barcelona, 1888.
- (Reverter Delmàs, E.) - "Guia-Catalogo y Memoria de la Exposición Universal de Barcelona..." - Barcelona, 1888
- Roca i Lavedra, F. - "El Amigo del Forastero en Barcelona..." - Barcelona, 1831
- Roca y Roca, J. - "Barcelona en la mano..." - Barcelona, 1884.
- (Una altra edició de l'anterior de l'any 1895)
- Saurí, M. y J. Malos. - "Manual histórico... o sea Guia general de Barcelona..." - Barcelona, 1849.
- Solà, J. - "El Amigo del Forastero en Barcelona,,," - Barña, 1877.
- Tasso, L. - "Guia del viajero en Barcelona..." - Barcelona, 1893.
- Torres Amat, F. - "Memórias para ayudar a formar un diccionario critico de los escritores catalanes..." - Barcelona, 1836.
- Valero de Tormes, J. - "Guia ilustrada de la Exposición Universal de Barcelona en 1888".
- Valverde, E. - "Plano y Guia del Viajero en Barcelona" - Madrid, 1887

Villanueva, J. - "Viaje literario a las Iglesias de España" - Madrid, 1851 - vol. XIII.

oooooooooooo-0000000-oooooooooooo

III^a P A R T

ALTRES BIBLIOTEQUES PÚBLI-

QUES I SEMI-PÚBLIQUES DE

BARCELONA ABANS DEL 1900.

C A P I T O L 1 er

ALTRES BIBLIOTEQUES PÚBLIQUES

A més de les anteriors, poques i de poca importància eren les altres biblioteques públiques que hi hagueren a Barcelona abans del 1900.

He trobat dades de la Biblioteca del Col·legi de Medicina i Cirurgia, d'un Gabinet de Lectura Pública instal·lat a les oficines del diari "El Liberal Barcelonés", de dues Populars fundades ja bastant modernament, de la Pública Arús i d'un Gabinet de lectura d'obres esperitistes a les oficines d'una revista.

BIBLIOTECA DE MEDICINA I CIRURGIA. - En 1777 el Col·legi Nacional de Cirurgia mèdica ja tenia biblioteca. Estava instal·lada en el mateix Col·legi, carrer del Carme números 35 i 37, en el passadís de l'antic Hospital General de la Sta. Creu, enfront al pabelló de Convalescència.

Contenia uns 1834 volums, se'n cuidava un bibliotecari i estava oberta els dies no festius menys el dissabte, de 8 a 11 del matí i de 3 a 6 de la tarda durant l'estiu, i de 9 a 12 del matí i de 2 a 5 de la tarda durant l'hivern.

Abans de la formació de la Provincial Universitària, aquesta era l'única Biblioteca de l'Estat a Catalunya; l'any 1804 una Cèdula de Carles IV ordenà que fos feta pública, però ja anteriorment l'he trobada esmentada com a tal en les Guies de Barcelona.

Més tard, vers el 1830, el Col·legi de Cirurgia fou Col·legi de Medicina i Cirurgia; sembla que aleshores augmentà la Biblioteca

fins a 3.000 volums, tots d'obres antigues i modernes d'aquestes facultats. Les hores de lectura foren, aleshores, de 9 a 1 del matí de tots els dies laborables, excepte durant les vacances que suposo devien ésser durant l'estiu.

Cap allà l'any 1849, s'anomenà Biblioteca de la Facultat de Medicina i Cirurgia. Una Guia de Barcelona d'aquest temps fa baixar el número dels seus volums fins a 1.900, i les hores de lectura tornen a ésser les mateixes que durant els primers anys; però en una altra Guia del 1857, consta amb 4.000 volums, i oberta de 10 a 2 de tots els dies no festius.

La seva sala de lectura era de forma allargada, i amoblada amb una llarga taula, cadires, i armaris que contenien els volums. No era molt abundant ni molt notable, però complia bastant bé la seva missió de proporcionar als estudiants, les obres necessàries en Medicina, Cirurgia i Ciències auxiliars, que pel seu crescut preu no

podien adquirir. Contenia obres d'Anatomia, Fisiologia, Farmacologia, Patologia, Quirúrgica, Higiene, Medicina legal, etc., d'autors espanyols i estrangers; col·leccions d'autors clàssics de l'antiguitat i alguns àrabs, interessants monografies, el Diccionari de Medicina i Cirurgia pràctiques, el de Ciències Mèdiques en 60 volums, moltes memòries impreses i manuscrites, publicacions d'acadèmies i societats mèdiques, i diversos periòdics d'aquesta facultat, nacionals i estrangers. No es pot dir que tingués llibres rars, però en tenia alguns de principis del segle XVI expurgats per la Inquisició, que resultaven ben curiosos. També posseïa importants obres il·lustrades.

Havia anat creixent en diverses epoques de la seva existència amb llibres de les biblioteques particulars d'alguns metges.

GABINET DE LECTURA PUBLICA DE "EL LIBERAL BARCELONES. - En les oficines del diari "El Liberal Barcelonés", carrer d'en Serra número 6,

diari que el 1841 va succeir a "El Nacional", va establir-se aquest mateix any 1841, un Gabinet de lectura pública.

Segons els petits catàlegs que es repartien al públic que el freqüentava, l'establiment havia estat fundat a imitació dels gabinets de lectura o salons d'instrucció general que hi havia a l'estranger, i amb l'objecte de neutralitzar el poc moviment que tenien els llibres a Espanya, comparat amb el que tenien els altres països. El Gabinet havia d'atresorar tot allò que de més selecte hi hagués a Europa en literatura, escrit en espanyol, francès, anglès o italià, en prosa o en vers, i referent a totes les matèries. Tot això havia de proporcionar-ho al públic per reduïdes despeses.

Segons aquests mateixos catàlegs, el Gabinet estava instal·lat en un paratge cèntric, en una estància clara i decorosament arreglada, amb tota la comoditat possible.

Contenia 8.000 volums, en espanyol, francès, anglès i italià.

Les obres franceses eren més nombroses que totes les altres juntes, i hi estaven representats els més coneguts autors de totes les literatures, escrits o traduïts en aquestes llengües. Hi havia, entre altres, obres de Balzac, Lord Byron, Chateaubriand, Dumas, Goethe, Víctor Hugo, Lafontaine, Tomàs Moore, Rousseau, George Sand, Cervantes, Walter Scott, Voltaire, Quevedo, Fénelon, Stendhal, Ariosto, Molière, Pascal, Sòfocles, Bossuet, Plató, Maquiavel, Petrarca, Tasso, Dant, etc.

En el catàleg les obres estaven dividides tal com segueix:

Obres en espanyol	}	Novel·les	}	d'autor conegut
				anònimes
		Miscelània		
		Fàbules		
		Poesia		
	}	Literatura,	- que comprenia les històries literàries, i les obres clàssiques, com el Quixot, etc.	
		Història		
		Ciències		
		Viatges		

	}	Novel·les	}	d'autor conegut
Obres en francès	}	Miscelània		
		Literatura, Poesia i Teatre		
		Membries		
		Religió		
		Filosofia		
		Ciències i Arts		
		Història		
	}	Novel·les	}	d'autor conegut
Obres en anglès				
	}	Història, Poesia i Miscelània		
Obres en italià	}	Obres soltes		
		Obres completes.		

Dintre cada subdivisió les obres estaven ordenades alfabèticament per autors. Hi constava el número de volums de cada obra, el format, el número d'armari i el del llibre. Aquesta numeració no

sé quin ordre devia seguir; segurament consistia en el número de registre.

Contenia també els periòdics polítics més acreditats d'Espanya i de l'estranger, i hi havia intenció d'adquirir-ne alguns altres de científics i literaris.

Per a tenir-hi dret a llegir hom havia d'abonar-s'hi mitjançant el pagament d'una quota de 4 rals per als subscriptors de "El Nacional" i de 8 rals per als no subscriptors. Hi havia préstec, per usar del qual s'havien d'apujar aquestes quantitats fins a 8 rals per als subscriptors i 12 per als no subscriptors. Els no abonats també podien entrar al Gabinet, però sense tocar els llibres i pagant 1 ral d'entrada.

L'abonament s'havia de pagar per anticipat, i els que tenien facultat per endur-se'n llibres a domicili, havien de deixar un dipòsit de 50 rals si residia a Barcelona i de 100 si vivia a fora.

Als abonats de la ciutat no se'ls hi deixava al mateix temps, més d'un llibre, o quan l'obra constava de més d'un volum se'ls n'hi deixaven un parell; si l'abonat vivia fora de Barcelona, podia endur-se'n el doble de llibres, que se li podien enviar si volia però anant a compte del lector les despeses. Les obres perdudes o inutilitzades s'havien de pagar per tot el seu valor, i per les maltractades s'exigia una retribució proporcionada.

Sembla que l'abonament s'havia de pagar per cada llibre que es llegia, perquè en les condicions, consta que durarà tot el temps que el lector guardi el llibre. A cada abonat se li donava un petit catàleg que havia de tornar quan s'acabés l'abonament.

Les noves adquisicions s'anotaven en un quadre exposat en el Gabinet. Quan una obra era demanada per diversos abonats, s'anotava en un registre amb el nom d'aquests abonats per ordre numèric, i aquest ordre no s'alterava més que quan un d'ells tardava molt a tor-

nar a demanar l'obra. Per demanar el llibre que es volia llegir, n'hi havia prou amb indicar el seu número i el de l'armari, i podien demanar-se diverses obres a la vegada, perquè el lector pogués ésser sempre servit, si l'obra que desitjava estava deixada a un altre. Alguns llibres no podien sortir en préstec com tampoc les publicacions periòdiques; aquests llibres estaven marcats en el catàleg amb un asterisc i eren pocs.

El Gabinet estava obert al públic de 9 a 2 del matí i de 4 a 9 de la tarda.

Pero malgrat que el seu contingut sembla nombrós i bo, no sé si va donar molt de resultat; el que sí sembla és que era molt poc conegut, perquè no l'he trobat esmentat en cap Guia de Barcelona.

BIBLIOTEQUES POPULARS. - Vers l'any 1884 es va inaugurar la primera Biblioteca Popular creada per l'Ajuntament en els baixos de la Casa Consistorial, amb l'entrada per la plaça de Sant Miquel.

En el carrer Alt de Sant Pere número 1, principal, en el "Col·legi de l'Art Major de la Seda", n'hi havia una altra que s'obria els diumenges, fundada per la "Societat Barcelonina d'amics de la instrucció".

No he pogut saber res més d'aquestes Biblioteques Populars.

FUNDACIÓ DE LA BIBLIOTECA ARÚS. - La Biblioteca Pública Arús, va fundar-se el 1895.

D. Rossend Arús i Arderiu, va deixar a la ciutat un edifici si tuat al Passeig de Sant Joan número 152. El primer pis va destinar-se a Biblioteca Pública, i el reste de la casa es va llogar per esmerçar les rendes en la conservació i foment de la institució.

Es va obrir amb 25.000 volums, dels quals 8.000 havien estat llegats pel fundador, i el reste adquirits pels seus executors testamentaris. Les seccions més nodrides eren les d'Història i Literatura; hi havia una secció especial per als llibres referents a Amèrica

amb uns 1.000 volums; en la secció d'obres d'art amb il·lustracions n'hi havia unes 500, i la secció musical era notable. Contenia bones col·leccions i obres notables, i l'entrada era completament lliure.

GABINET PUBLIC DE LECTURES ESPERITISTES. - Aquest mateix any 1895, hi havia a Barcelona un Gabinet públic de lectures esperitistes, instal·lat a les oficines de la "Revista de Estudios psicológicos", carrer Condal número 7, primer pis, amb periòdics i obres d'Esperitisme, Hipnotisme, Ciències ocultes, etc. L'entrada era lliure sense cap mena de traba.

C A P I T O L 2 ^{on}

BIBLIOTEQUES SEMI - PUBLIQUES

Algunes entitats de Barcelona, -facultats universitàries, col·legis, acadèmies, escoles, societats industrials, mercantils, polítiques, recreatives, etc.- tenien biblioteques que si no estaven obertes per a tothom no es pot dir tampoc que fóssin particulars. Podien usar d'elles els socis, membres, estudiants, etc. de les entitats; de manera que qualsevulla persona que ingressés com a tal hi tenia entrada.

N'he trobat moltes d'esmentades però poques amb una mica de detall.

Totes consten en les Guies de Barcelona d'aquest temps entre les biblioteques públiques i semi-públiques.

BIBLIOTECA DE L'ACADEMIA DELS DESCONFIATS I BIBLIOTECA DE L'ACADEMIA
DE BONES LLETRES.

Vers el 1700, es formaren a Barcelona algunes Acadèmies a imitació de les italianes, entre elles l'Academia dels Desconfiats que es reunia a la casa Dalmases.

Fou fundada per indicació de D. Pau Ignasi de Dalmases i Ros. Aquest senyor tenia gran afició a les lletres i a l'estudi, i aplegà a casa seva gran nombre de llibres i pergamins, amb els quals formà una bona biblioteca. Aquesta biblioteca estava instal·lada en una gran sala amb prestatgeries, on tenia entrada tota persona interessada en la consulta dels seus llibres i documents com a elements d'estudi. Entre els seus més assidus concurrents, segurament tots de famílies distingides i amics del Sr. Dalmases, es va formar l'Academia dels Desconfiats.

Sembla que encara que no fos pública, es podia entrar a aquesta Biblioteca sense requisits especials; es veu que s'ensenyava i es deixava consultar a qui ho demanava, a qualsevulla hora. Una rescenció contemporània explica literalment que el Sr. Dalmases tenia "en el suntuoso Alcázar de su casa, un ameno vergel de singulares libros y de preciosos manuscritos que franquea liberal su fineza a todos, sin reservar puertas ni ceñirse a horas".

Després del 1701 no es tenen notícies de l'Acadèmia dels Desconfiats, fins al 1703. Mort en aquest temps Carles II, potser amb l'entrada de Felip V va desaparèixer. Sembla que actuà durant un any i mig.

Després de la Guerra de Successió i de la fonda crisi per què travessà la nostra terra quan fou acabada, de les cendres de l'Acadèmia dels Desconfiats en nasqué la Reial Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona. La Biblioteca d'aquella fou desfeta poc després de la mort del propietari, però en quedaren algunes relíquies a casa dels seus hereus.

La Biblioteca de la Reial Acadèmia de Bones Lletres degué estar

sempre instal·lada en el mateix edifici que l'Acadèmia; de manera que quan aquesta estava en l'ex-Monestir de Sant Joan, devia tenir-hi també la seva Biblioteca. Vers el 1888, estava instal·lada a la capella de Sta. Agueda de la Plaça del Rei.

En les Guies de Barcelona d'últims del segle passat, consta aquesta Biblioteca entre les públiques i semi-públiques, i és qualificada de bona.

BIBLIOTECA DEL COL·LEGI NACIONAL DE SANT VICTORIÀ. - En 1821 es troben notícies d'una Biblioteca de Ciències Naturals instal·lada al Col·legi Nacional de Sant Victorià amb un contingut de 115 volums, i oberta de 9 a 12 del matí i de 3 a 5 de la tarda.

ESTABLIMENTS LITERARIS DE LES ESCOLES PIES I DE LA LLOTJA. - Consten en una Guia de Barcelona de l'any 1831.

BIBLIOTECA DE LA FACULTAT DE FARMÀCIA. - Les més antigues dades que n'he pogut recollir són del 1836. Estava domiciliada en el mateix Col·legi o Facultat de Farmàcia, al carrer Escudillers prop del de Gignàs, i estava oberta de 9 a 12 i de 3 a 5 dels dies no festius.

Sembla que el número dels seus volums era molt mal conegut; mentre Pi i Arimón en fa constar sobre uns 300, en alguna Guia de Barcelona en consten 500, en altres 800 i en altres 115. El seu contingut era bà, exclusivament de la facultat, i per al servei dels seus estudiants.

En tenien cura un bibliotecari, un ajudant i dos escriptors ca talogadors.

BIBLIOTECA DE L'ESCOLA INDUSTRIAL. - Estava oberta les hores de classe de dia i de nit. L'he trobada esmentada en Guies de Barcelona del 1863.

BIBLIOTECA DE JURISPRUDENCIA. - El Col·legi d'Advocats, carrer Lleona

número 14, principal, tenia biblioteca semi-pública, oberta per als col·legials i advocats inscrits de les 10 del matí a les 10 de la nit dels dies laborables, i de 10 a 12 del matí dels dies festius.

Contenia de 7.000 a 8.000 volums, en la seva majoria de dret i ciències auxiliars, catalogats per autors i matèries. També s'hi trobaven les més remarcables revistes de dret, nacionals i estrangeres.

Les dades més antigues que n'he trobat són del 1877.

BIBLIOTECA DE L'ATENEU BARCELONÈS. - També n'he trobat dades des del 1877. Estava instal·lada a la Plaça del Teatre número 2, primer pis, i contenia uns 14.000 volums, de 50 a 60 diaris polítics, unes 100 revistes importants i 25 il·lustracions.

Més tard, vers el 1887, es veu que tingué un altre local a la Rambla del Centre número 1, al costat del Teatre Principal, sense deixar, però, el domicili de la Plaça del Teatre.

Segons alguna Guia de Barcelona era la biblioteca més completa de la ciutat en obres modernes, i de les més notables d'Europa per l'abundant col·lecció de periòdics i revistes de totes les nacions.

El 1895 havia augmentat el nombre dels seus volums fins a 2.000, els periòdics polítics fins a 80, les revistes fins a 150 i les il·lustracions fins a 49. Tenia una secció catalana amb 1.500 volums i el pressupost anyal que l'Ateneu destinava a la seva Biblioteca ascendia a 20.000 ptes.

Sols hi tenien entrada els socis, però fent-se presentar per un d'ells es tenien drets com a tal durant 2 mesos.

BIBLIOTECA DE NOTARIA. - Existia ja en 1884, instal·lada al Col·legi de Notaris de Catalunya, al Passatge Fortuny. Contenia uns 3.000 volums, la majoria de Ciències notariales, amb alguns exemplars antics i rars i algun papyrus egipci.

Devia ésser semi-pública, ja que consta en les Guies de Barcelo
na del seu temps, però en algunes duu la nota de particular.

En les Guies de Barcelona de l'any 1887, he començat a trobar
esmentades les següents Biblioteques:

BIBLIOTECA DE L'ACADÈMIA CIENTIFICA MERCANTIL. - Al carrer Ataulf,
número 22, primer pis.

BIBLIOTECA DE L'ACADÈMIA MÈDICO FARMACÈUTICA. - Al carrer Caçador,
número 4, primer pis.

BIBLIOTECA DE L'ASSOCIACIÓ D'ENGINYERS INDUSTRIALS. - Al carrer del
Pi, número 5.

BIBLIOTECA DE L'ASSOCIACIÓ D'EXCURSIONS CATALANES. - Domiciliada al
carrer del Gegants, número 4, primer pis.

BIBLIOTECA DEL CENTRE DE MESTRES D'OBRES DE CATALUNYA. - Al carrer del Pi, número 5, según pis.

BIBLIOTECA DEL CIRCOL DE LA JOVENTUT MERCANTIL. - Del carrer Lladó número 4.

BIBLIOTECA DEL CIRCOL DE LA UNIO MERCANTIL. - A la Rambla de Santa Mònica número 29.

BIBLIOTECA DEL COL.LEGI DE FARMACEUTICS. - Instal.lada al carrer Aglà números 3 i 5, primer pis.

BIBLIOTECA DEL FOMENT DE LA PRODUCCIO ESPANYOLA. - Al carrer dels Gegants número 4

BIBLIOTECA DE L'INSTITUT AGRICOLA CATALA DE SANT ISIDRE. - Al carrer Portaferrissa, número 21.

BIBLIOTECA DE L'INSTITUT DEL FOMENT DEL TREBALL NACIONAL. - Al carrer del Pi.

BIBLIOTECA DE LA REIAL ACADEMIA DE CIENCIES NATURALS I ARTS. - Domiciliada a la Rambla dels Estudis número 3. Oberta al públic de 3 a 6.

BIBLIOTECA DE LA REIAL ACADEMIA DE MEDICINA I CIRURGIA. - Al carrer Banys Nous, número 9, quart pis, amb 3.500 volums selectes.

BIBLIOTECA DE LA SOCIETAT CATALANISTA D'EXCURSIONS CIENTIFIQUES. - Al carrer Paradís número 10, especialitzada en Història i Geografia de Catalunya.

El 1895 hi havia la BIBLIOTECA DE L'INSTITUT DEL TREBALL NACIONAL, amb domicili a la Plaça de Sta. Anna, número 4. Contenia uns 12.000 volums, principalment obres d'economia política i col·leccions d'estadística, i unes 120 publicacions periòdiques, entre elles gran

nombre de revistes i il·lustracions nacionals i estrangeres.

ANUARI

ANUARI DE LA LINGÜÍSTICA I L'ETNOLOGIA DE LA CATALUNYA
ANUARI DE LA LINGÜÍSTICA I L'ETNOLOGIA DE LA CATALUNYA
ANUARI DE LA LINGÜÍSTICA I L'ETNOLOGIA DE LA CATALUNYA

ANUARI DE LA LINGÜÍSTICA I L'ETNOLOGIA DE LA CATALUNYA
ANUARI DE LA LINGÜÍSTICA I L'ETNOLOGIA DE LA CATALUNYA
ANUARI DE LA LINGÜÍSTICA I L'ETNOLOGIA DE LA CATALUNYA
ANUARI DE LA LINGÜÍSTICA I L'ETNOLOGIA DE LA CATALUNYA
ANUARI DE LA LINGÜÍSTICA I L'ETNOLOGIA DE LA CATALUNYA
ANUARI DE LA LINGÜÍSTICA I L'ETNOLOGIA DE LA CATALUNYA
ANUARI DE LA LINGÜÍSTICA I L'ETNOLOGIA DE LA CATALUNYA
ANUARI DE LA LINGÜÍSTICA I L'ETNOLOGIA DE LA CATALUNYA
ANUARI DE LA LINGÜÍSTICA I L'ETNOLOGIA DE LA CATALUNYA
ANUARI DE LA LINGÜÍSTICA I L'ETNOLOGIA DE LA CATALUNYA

C A P I T O L 3er

ALGUN ALTRE INTENT DE FORMACIÓ DE BIBLIOTEQUES ABANS DEL 1900

INTENT DE BIBLIOTECA CATALANA EL 1888. - L'Alcalde de Barcelona Rius i Tauler, va sentir com altres abans d'ell, la falta que feia a Catalunya una Biblioteca on es reüní la producció literària dels seus fills i es proposà formar una Biblioteca Catalana. Els dos alcaldes següents Porcar i Tió i Coll i Pujol, d'acord amb la Reial Acadèmia de Bones Lletres, continuaren fent temptatives per a dur a cap aquest projecte; fou consignada una quantitat en pressupost, es recolliren alguns lli

bres, es construíren alguns armaris i s'elegí local. Aquest havia d'ésser al Palau de Ciències de l'Exposició Universal; quan aquest va desaparèixer, desaparegueren també tan bells propòsits i d'aquest nou intent de Biblioteca Catalana no en quedà més que el record.

INTENT DE FORMACIÓ D'UNA BIBLIOTECA MUSICAL. - El 1895 la Col·lecció Musical Carreras, base de l'actual secció musical de la Biblioteca de Catalunya, havia estat adquirida per la Diputació Provincial, i estava embalada a l'Arxiu d'aquest palau per manca de local. Sembla que amb ella es tenia intenció de formar una Biblioteca Pública Musical, però no es féu res en aquest aspecte.

BIBLIOGRAFIA D'OBRES CONSULTADES

- A, B. C. E. - "Manual de forasteros... arreglado al estado en que se halla Barcelona en este año de 1819" Barcelona, 1819.
(Una altra edició del 1831)
- Artigas y Feiner, J. - "Guia Itineraria y Descriptiva de Barcelona..." Barcelona, 1888.
(Una altra edició de l'anterior de l'any 1898)
- "BIBLIOTECA Y GABINETE DE LECTURA, establecido en la oficina de "El Liberal Barcelonés" - Barcelona, 1841
- "Calendario Manual y Guia de forasteros en Barcelona, para el año de MDCCLXXVII (1777)..."
- Chichón, R. - "Barcelona y la Exposición Universal..." Barcelona 1888.
- Coroleu, J. - "Barcelona y sus alrededores..." Barcelona 1887
- Cornet y Más, C. - "Guia y Añalejo Perpétuo de Barcelona..." Barcelona 1863.
- D. F. X. y D. A. L. y S. - "Guia de forasteros de Barcelona... confor-

me al estado de esta ciudad en 1841..."

D. M. S. y D. S. M. - "Guia de forasteros en Barcelona..." Barcelona
1842.

D. N. et C. L. - "Guide de Barcelone et ses environs..." Barcelona,
1888.

Garcia del Real, L. - "Barcelona. Guia diamante..." Barcelona, 1896.

Geler-Bertel, A. - "Guide á Barcelona..." - Barcelona-Paris, 1888.

(Una altra edició de l'anterior de l'any 1897)

"Guia Estadística de Barcelona... para el año 1836"

"Guia de Forasteros en Barcelona para el año 1821".

"Guia de las principales Poblaciones de España..." Barcelona 1867.

J. A. S. - "El Consultor. Nueva Guia de Barcelona..." Barcelona 1857.

J. A. S. y M. Ll. - "El Consultor. Nueva Guia de Barcelona, Apéndice
para 1859 y 1860".

"Kalendario y Guia de forasteros en Barcelona, para el año de MDCCL-
XXXVI... (1786)".

(Dues edicions més dels anys 1798 i 1806)

"Lux - Guia Mensual de Bolsillo" - Barcelona, Novembre de 1896.

(Una altra edició del Desembre de 1897)

Martí y Barril. - "Guia de las ferias y fiestas de Barcelona..."
(Barcelona, 1877)

Matas, J. y M. Saurí. - "Guia general de Barcelona... 1861"

(Una altra edició de l'anterior de l'any 1864)

"Membria presentada per l'Institut d'Estudis Catalans al Excm. Sr.
Alcalde de Barcelona y llegida en consistori del dia 13 de Novembre
de 1907"

Moliné y Brasés, E. - "L'Academia dels Desconfiats" - "Boletín de la
Real Academia de Buenas Letras de Barcelona"
vols. IX i X.

Nicolau d'Olwer, Ll. - "Primer intent de Biblioteca Pública a Barce-
lona" - "Butlletí de la Biblioteca de Catalu-
nya", vol. III

"Nuevo Plano y Guia de Barcelona. (Texto en catalán, castellano y
francés)" - Barcelona (1892)

Patzot, F. - "Manual del viajero en Barcelona" - Barcelona, 1840.

Pi i Arimón, A. A. - "Barcelona Antigua y Moderna" Barcelona, 1854.

Pujol, J. y F. Dollet. - "Guia de Barcelona y sa Exposició Universal..."
Barcelona, 1888.

- (Reverter Delmàs, E.) - "Guia-Catálogo y Memória de la Exposición Universal de Barcelona..." Barcelona 1888.
- Roca y Lavedra, F. - "El Amigo del Forastero en Barcelona..." Barcelona 1831.
- Roca y Roca, J. - "Barcelona en la mano..." - Barcelona 1884.
- (Una altra edició de l'anterior de l'any 1895)
- Sauri, M. y J. Malos. - "Manual histórico... o sea Guia General de Barcelona..." - Barcelona 1849.
- Valero de Tormes, J. - "Guia ilustrada de la Exposición Universal de Barcelona en 1888"
- Valverde, E. - "Plano y Guia del Viajero en Barcelona..." Madrid 1887
- Villanueva, J. - "Viaje literario a las Iglesias de España". Madrid, 1851.